

REGIONAL
ANTI-CORRUPTION
INITIATIVE

THE AIRE CENTRE
Advice on Individual Rights in Europe

**„Ефективно спроведување на мерки
за одземање на имотна корист од
кривични дела во Западниот Балкан:
преглед на регионална методологија
за набљудување, главни репери и
студии на случај од добра пракса“**

Проектен тим:

Biljana Braithwaite (Билјана Брејтвејт)

Проектна директорка, Програма за Западен Балкан на AIRE центарот

Vladan Joksimović (Владан Јоксимовиќ)

Проектен директор, раководител на Секретаријатот на РАИ

Desislava Gotskova (Десислава Гоцкова)

Проектна менаџерка

Проектни национални координатори:

Професор д-р Eldan Mujanović (Елдан Мујановиќ)

Водечки експерт за извештајот, Универзитет на Сараево, БиХ

Д-р Ledina Mandia (Ледина Мандиа)

Адвокатка и предавачка, Универзитет на Тирана, Албанија

Ganimete Ismajli (Ганимете Исмајли)

Предавачка, Колеџ ААБ, Косово*

Алекса Ивановиќ

Претседател на Државната изборна комисија, Црна Гора

Д-р Мирјана Лазарова Трајковска

Судијка на Врховниот суд на Северна Македонија

Д-р Радмила Драгичевиќ Дичиќ

Судијка на Врховниот касационен суд на Србија

„Ефективно спроведување на мерки
за одземање на имотна корист од
кривични дела во Западниот Балкан:
преглед на регионална методологија
за набљудување, главни репери и
студии на случај од добра пракса“

Мај 2020 година

РЕЗИМЕ

Извештајот „Ефективно спроведување на мерки за одземање на имотна корист од кривични дела во Западниот Балкан: преглед на регионална методологија за набљудување, главни репери и студии на случај од добра пракса“ беше подготвен во рамките на регионалниот проект „Зажакнување на капацитетот за борба против корупцијата во Западниот Балкан преку подобрување на мерките за одземање на имот“. Проектот е спроведуван од AIRE центарот (Центар за советување за индивидуални права во Европа) и Секретаријатот на ПАИ (Регионална антикорупциска иницијатива). Проектот е финансиран од Владата на Обединетото Кралство.

Со овој извештај се опфатени јурисдикциите на Албанија, Босна и Херцеговина,¹ Косово*, Црна Гора, Северна Македонија и Србија.

Извештајот се состои од два дела. Делот I е преглед на регионална методологија за набљудување, најдобра практика и напредок, а тој ги презентира најважните стандарди изведени од меѓународните извори, особено од Европската унија. Врз основа на анализата направена во овој преглед, подготвен е список на репери и препораки, со цел на државните власти во секоја од опфатените јурисдикции да им се дадат корисни и практични насоки за воспоставување на сеопфатен, прецизен и веродостоен систем за собирање, обработка и ширење на податоци за одземање на имот - имотна корист или предмети од кривично дело. И за прегледот и за списокот на репери и препораки беа направени консултации со претставници од органите и организациите од застапените јурисдикции. Статистичките податоци собрани од националните координатори во секоја од јурисдикциите се презентирани во Прилогот 1.

Делот II од извештајот содржи стории за остварениот успех кои се презентирани во форма на студии на случај. Студиите на случај се фокусирани врз различни аспекти на процесот на одземање на имотна корист, како што се конфискација од трето лице, доказни стандарди, финансиски истраги и меѓународна соработка. Сториите за успехот би можеле да се користат како материјал за обука, но исто така би можеле да бидат натаму презентирани и промовирани со цел да се зајакне јавната доверба во судството и да се создаде позитивна јавна перцепција во однос на ефикасноста на борбата против корупцијата и организираниот криминал во регионот на Западниот Балкан.

AIRE центарот и Секретаријатот на ПАИ сакаат да му се заблагодарат на проф. д-р Елдан Мујановиќ – проектен национален координатор за БиХ – за неговата посветеност и напорна работа во подготвување на прегледот на регионалната методологија за набљудување и на проектните координатори за одделни земји: д-р Ледина Манџија (Албанија), Ганимете Исмајли (Косово*), Алекса Ивановиќ (Црна Гора), судијката Мирјана Лазарова Трајковска (Северна Македонија) и судијката Радмила Драгичевиќ Дичиќ (Србија) за нивните придонеси и напори при собирање и составување на информации за соодветните земји.

* Оваа ознака не ја прејудира позицијата во врска со статусот и е во согласност со Резолуцијата 1244 на Советот за безбедност на ОН и Мислењето на Меѓународниот суд на правдата во врска со Косовската Декларација за независност.

ДЕЛ I – ПРЕГЛЕД НА РЕГИОНАЛНАТА МЕТОДОЛОГИЈА ЗА НАБЉУДУВАЊЕ – НАЈДОБРА ПРАКТИКА И НАПРЕДОК	
Вовед	
1. Релевантни стандарди и најдобра практика за статистичко евидентирање на одземање на имот.....	
1.1 Општ преглед.....	
1.2 Напори на Европската унија за развој на хармонизирани статистички системи за одземање на имот	
2..... Механизми за статистичко евидентирање на одземање на имот во регионот	
2.1 Преглед на јурисдикции	
....	
3..... Репери за утврдување на адекватни статистички механизми за одземање на имот во регионот.....	
4.....Собирање на сеопфатни споредливи статистички податоци	
ДЕЛ II – СТОРИИ ЗА ОСТВАРЕН УСПЕХ	
1..... Студија на случај за Албанија – Конфискација од трето лице.....	
2.....Студија на случај за Босна и Херцеговина – Финансиска истрага и меѓународна соработка.....	
3.....Студија на случај за Косово * - Јавно познат случај на одземање на имотна корист	
4.....Студија на случај за Црна Гора – Проширена конфискација	
5..... Студија на случај за Северна Македонија – Одземање на предмети и конфискација на имотна корист од кривични дела.....	
6.....Студија на случај за Србија – Доказни стандарди.....	
Прилог 1 – Статистички преглед на податоци за привремено одземен и конфискуван имот во регионот	
Библиографија.....	

ДЕЛ I – ПРЕГЛЕД НА РЕГИОНАЛНАТА МЕТОДОЛОГИЈА ЗА НАБЉУДУВАЊЕ – НАЈДОБРА ПРАКТИКА И НАПРЕДОК

Вовед

Мерките за одземање на имот се еден од најстарите правни инструменти кои им се достапни на органите кои го спроведуваат законот во нивниот кривично-правен одговор на однесувања со кои се настојува да се прибави материјална добивка на незаконски начин. Денес, одземањето (конфискацијата) на имот и имотна корист од кривични дела е врвен приоритет на меѓународната заедница, така што е вклучено од Обединетите нации (ОН) во нивните Цели на одржлив развој (ЦОР), посебно во ЦОР-16.4 (Унапредување на мирни и инклузивни општества за одржлив развој, отчетни и инклузивни институции на сите нивоа), како и во заложбите кон Акцискиот план од Адис Абеба за финансирање на развој. Како резултат на таквите напори, Службата на ОН за дроги и криминал (UNODC), која е одговорна за најзначајните инструменти на ОН за справување со криминал, почна да идентификува добра практика во управувањето и располагањето со одземен (конфискуван) и вратен имот, како поддршка на одржливиот развој во поширока смисла.

Иако повеќедецениското присуство и употреба на одземање (конфискација) на имот и имотна корист во националните законодавства доведе до значаен број на корисни согледувања и посочи можни насоки за натамошни легислативни подобрувања, ефективноста на одземањето (конфискацијата) во практиката сè уште е клучно прашање. На ова прашање може да му се пристапи со мноштво методи, а клучна мерка за ефективност е статистичко резиме на случаите (предметите) завршени пред правосудните институции, вклучувајќи ги обвинителствата и особено судовите. Таквото резиме го вклучува бројот на предмети поведени против субјекти на кривичната правда, природата на кривичните дела заради кои тие субјекти биле кривично гонети и евиденцијата на конфискуваните имоти и имотна корист, вклучувајќи ги износот, видот (подвижен, недвижен, материјален, нематеријален итн.) и проценка на вредноста. Во извештај на Европол за достапните статистички информации за одземање на имот (2016) е сугерирано дека „податоците и статистиките за напорите за одземање на имот (т.е. број и вредност на имотите што се замрзнати, запленети или конфискувани) се суштински за да се набљудува успешноста на делувањето на системите за одземање на имот и истражните техники употребувани во сложени истраги во случаи на корупција и организиран криминал“.

Иако ова изгледа како едноставна задача, не ретко се случува националните механизми за статистичко набљудување на формалните тела за општествена контрола да се соочат со значајни проблеми и пречки кои отежнуваат извлекување на исправни и веродостојни заклучоци за стварната ефективност на системот за одземање (конфискација) на имот во целина. Прво, мора да се земе предвид фактот дека различни држави имаат сопствено законодавство во оваа област, во чии рамки одземањето (конфискацијата) е дефинирано како посебна мерка, санкција (казна), последица од осуда или нешто друго. Второ, механизмите за извршување на судски пресуди за заплена и конфискација на незаконски прибавен имот и имотна корист се многу важна алка во синџирот на владеење на правото, а ова прашање вообичаено се уредува со закони кои не се доминантно изведени од кривичното право, туку имаат решавачко влијание врз ефективността на кривично-правниот систем за одземање

на имот и имотна корист. На пример, истражување спроведено во Обединетото Кралство (Bullock, 2010) посочи дека проблемите на успешно извршување на наредби (решенија) за конфискација можат да бидат сврзани со (а) вредноста на имотот определен со наредбата (ако е поголема од трошоците што би биле причинети со извршувањето, тогаш има смисла да се спроведе извршувањето), (б) постоење на специјалистичко знаење на персонал кој работи во институции задолжени за извршување на наредби за конфискација, (в) административни бариери за комуникација помеѓу засегнатите институции, што може да доведе до изгубено време и значителни застои и (г) недостаток на соработка и сврзан заеднички пристап од значаен број на засегнати институции. Следствено на тоа, фокусот на механизмите за статистичко евидентирање кога станува збор за инструменти за одземање (конфискација) на имот, односно имотна корист треба да биде врз извршување на судски наредби (решенија).

Податоците за извршување на судски наредби (решенија) со кои се наложуваат мерки за конфискација се важен дел од статистичката анализа на постапките за конфискација на имотна корист од кривично дело. Ако собраните аналитички информации не соодветствуваат на стварната ситуација на теренот, на пример, ако не може прецизно и веродостојно да се утврди кои имоти (и нивната вредност) преминале во сопственост (јурисдикција) на државата по правосилно завршување на судската постапка, тогаш може да се доведе во прашање ефективност на целиот систем за одземање на имот, што е сочинет од голем број на различни институции кои учествуваат во системот (Datzer, Mujanović, 2017). Ова е особено важно во случаи кога се конфискува имот од поголема вредност како дел од борбата против организиран криминал, корупција и голем финансиски криминал. Во такви случаи, фокусот треба да биде врз осигурување донесените наредби (решенија) во случаи на сторители на тешки кривични дела на организиран криминал да се извршат правилно бидејќи тоа ќе помогне да се повратат поголеми износи и да се испрати симболична порака дека криминалот не се исплаќа (Bullock, Mann, Street & Coxon, 2009).

Користа од воспоставување сеопфатен, точен и веродостоен систем за статистичко евидентирање, анализа и ширење на податоци за одземање на имот не е единствената корист од примената на законите за одземање на имот. Тоа, исто така, ја зајакнува јавната доверба во работата на институциите, особено полицијата, обвинителите, судовите и агенциите за управување со одземен имот, особено многу преку зголемување на видливоста на нивната работа (Misoski, 2018). Во нејзината студија за различни практики на конфискација сврзани со незаконски имот, Vettori (2006) посочи дека недостатокот на кредибилна статистика за спроведување на одредбите за конфискација го попречува испитувањето на ефективност и ефикасноста на политиките во оваа област, така што станува тешко да се утврди дали мерките ги оствариле нивните цели и очекувани исходи. Овој аргумент е особено важен за овој извештај, што ќе се осврне на постоењето на адекватни механизми за статистичко набљудување на случаи во кои биле применети одредбите на дополнетата и изменетата легислатива за одземање на имот. Во најголемиот број од јурисдикциите беа усвоени нови закони или беше модернизирани постоечката легислатива што уредуваше одземање на имот и беа воведени нови инструменти за конфискација (т.е. проширена конфискација и одземање на имот во отсуство на засегнатиот поединец) и особено е важно тоа што постојат сеопфатни, постојани и веродостојни механизми за набљудување на влијанието на овие нови политики. Очигледно е дека статистичките податоци се важен индикатор за институционалната посветеност и можат да ја фокусираат работата кон поефикасна употреба на инструментите за одземање (конфискација) на имот. Меѓутоа, важно е да се сфати дали и кога агенциите ја ценат важноста на конфискацијата, покрај монетарната вредност на одземениот имот и во која мера тие можат да го согледаат потенцијалот што одземањето на имот (имотна корист) го има за одвраќање на потенцијални сторители од криминал (Chistyakova, Wall & Bonino, 2019).

Статистиките за кривична правда во Западниот Балкан обично се водат и чуваат на државно ниво и главно се фокусирани врз индикатори сврзани со бројот на предмети во кои имало обвинителско постапување во разни стадиуми на постапката (истрага, обвинение, судење), бројот на осудени лица, структурата на кривичните дела, а можеби и демографските карактеристики на засегнатите лица (пол, возраст, образование) и зачестеноста на повторното вршење на кривични дела (рецидивизам). Понекогаш овие статистики вклучуваат други, секундарни податоци кои се однесуваат на работата на системот на кривична правда, како што се податоци од осудителните пресуди за бројот на затворени лица, бројот на запленети средства и предмети (како што се моторни возила), но често овие податоци не се систематски и сеопфатно обработени. Националните статистички прегледи во кои има податоци за одземање на имот се третираат на сличен начин и понекогаш се вклопени во набљудување на другите мерки за остварување на правосудните функции. На пример, статистиките можат да го резимираат бројот на случаи (судски предмети) во кои се заплени разни видови имот, но кои можат да вклучат имот што служи како доказ во судската постапка, кој потоа му е вратен на сопственикот од кого привремено бил одземен. Понекогаш податоците за заплени имот можат да се однесуваат на предмети кои се наменети или употребени за извршување на кривично дело или произлезени од извршување на кривично дело и кои потоа можат повторно да се употребат ако судот не ги одземе трајно, што тој ќе го направи ако е неопходно тие предмети, поради причини сврзани со безбедноста или моралот, трајно да се одземат по кривичната постапка. Исто така, има примери кога судска одлука за имотно-правно барање на оштетениот е евидентирана во статистичките прегледи и потоа е додадена кон податоците кои треба да ја измерат ефективност на системот за одземање на имот. Овие податоци, поради спомнатите аномалии, едноставно не ја одразуваат ефективност на системот.

Конечно, јурисдикциите во регионот поминаа низ разни реформи на нивните кривично-правни системи, што во некои случаи вклучуваше измени во однос на надлежноста за правење статистички истражувања и прегледи за работата на правосудството. Претходно оваа улога најчесто беше вршена од државните статистички институти, со можна вклученост на други институции во собирање на резимирани статистички податоци за работата на системот на кривичната правда. Овој систем на организација создаде уникатна методологија за водење на статистички билтени (т.е. добро познатиот билтен „Пријавени, обвинети и осудени лица“), кои сè уште се присутни денес во некои јурисдикции. Сега, реформите доведоа до измени кои вклучуваат овластување на министерствата за правда, агенциите за управување со одземен имот и правосудните регулаторни тела (Судскиот совет и Советот на јавни обвинители) да вршат статистичко собирање, обработка и објавување на податоци. Официјалната статистика за работата на системот за кривична правда во областа на одземање на имот повеќе не е прашање што единствено е во надлежност на државните напори за сузбивање на криминалот. Интернационализацијата на криминалот, отстранувањето или намалувањето на интензитетот на граничните контроли, брзината и едноставноста на движењата на луѓе, стоки, услуги и капитал неизбежно отворија нови перспективи за сторителите на кривични дела, посебно организираниот криминал заради стекнување финансиска добивка. Западниот Балкан не е исклучок од овој тренд и често имаше инциденти на разместување на незаконски стекнат имот од една држава во друга, првенствено со цел да се сокрие вистинското потекло на имотот. Државните власти во регионот се обврзани да разменуваат информации и податоци на оперативно ниво заради спроведување на законот, откривање и заплена/конфискација на незаконски стекнатиот имот, а ова, исто така, се протега на размена на статистички податоци за конфискуван имот, заради стратешко планирање и хармонизација во регионот во врска со борбата против организиран криминал, корупцијата и сериозните облици на финансискиот криминал. Ова прашање не е засегнато само од обичните проблеми на споделување на податоци во рамките на државните институции, туку и од проблемите од прекуграничните аранжмани. Добро познато е дека достапноста на статистички податоци за

конфискации, исто така, се чини проблематична. Иако многу земји прават статистики од овој вид, податоците во најголем дел од тие земји се само делумни и не се јавно достапни (Centre for the Study of Democracy (Центар за проучување на демократијата), 2014).

Овој извештај ги презентира најважните стандарди од областа на владеењето на правото што се изведени од меѓународни извори, особено од Европската унија, како и најдобрите практики кои можат да служат за да се подобри работата во јурисдикциите опфатени со овој проект. На сличен начин, извештајот ги изложува статистичките механизми со кои биле собирани информациите за предметите во кои било применето одземање на имот, со сите елементи кои биле собрани, обработени и ширени помеѓу надлежните институции. Ова е направено со цел да биде можно да се идентификува постоењето на одредени празнини, недостатоци и непридржување кон релевантните стандарди.

Овој сегмент на извештајот, исто така, кога тоа е можно, вклучува преглед на споредливи податоци за секоја јурисдикција што содржи број на случаи и вредност на заплениот/конфискуваниот имот од страна на судовите во одделни земји, што ќе има не само илустративна, туку и индикативна димензија во поглед на идентификување на потенцијалните недостатоци во презентирање на релевантни податоци за заплена и конфискација.

Конечно, анализата изнесена во овој извештај дава можност да се состави листа на репери и препораки за подобрување, со цел да се информираат државните власти во секоја од опфатените јурисдикции и да им се дадат корисни информации во однос на тоа колку воспоставувањето на сеопфатен, прецизен и веродостоен систем за собирање, обработка и ширење на податоци за одземање на имот е важен дел од функционирањето на системот на кривичната правда и што реално значи оваа навидум техничка интервенција за воспоставувањето на владеењето на правото и за процесот на интеграција во ЕУ.

1. Релевантни стандарди и најдобра практика за статистичко евидентирање на одземање на имот

1.1 Општ преглед

Правната рамка што го уредува одземањето на имот стекнат со кривични дела е подложена на постојани иновации во националните законодавства во разни земји, примарно со цел да се подобри ефикасноста на правните норми во ова поле. Меѓутоа, законските решенија кои постојат денес во голема мера се резултат на развојот на меѓународната правна рамка, која во поглед на одземање на имот стекнат со кривични дела почна да се појавува во доцните 1980-ти, особено како составен дел на борбата против меѓународната трговија со наркотични дроги. Во контекст на овој извештај, треба да се нагласи дека одредбите на меѓународните договори усвоени во рамките на Обединетите нации, Советот на Европа и подоцна Европската унија се автентични извори на право во оваа област, но кои само во мала мера се осврнуваат на прашањата на воспоставување систем на статистичко набљудување на случаите во кои било применето одземање на имот. Оттаму, фокусот на овие меѓународни договори беше врз материјалните и процедуралните одредби што треба да осигураат посакувано ниво на хармонизација на националните законодавства во ова поле, со цел да се подобри соработката помеѓу државите во однос на признавање и извршување на пресуди за привремено и трајно одземање на имот.

Меѓу неколкуте универзални извори, треба да се истакне Конвенцијата на ОН против корупција, со оглед на тоа што таа содржи една од општите одредби во членот 61.2, што предвидува дека државите членки треба да ја разгледаат можноста за правење и меѓусебно споделување на статистики преку меѓународни и регионални организации, со цел да се утврдат, колку што е можно, заеднички дефиниции, стандарди и методологии, како и информации за најдобрите практики за спречување и борба против корупција. Оваа факултативна одредба не спомнува изречно механизми за статистичко набљудување на примената на мерката одземање на имот за коруптивни кривични дела, но може да служи како основа за воспоставување на такви механизми.

Овде мора да се нагласи важноста на разни тела за набљудување и оценка на примената на одделни меѓународни договори што уредуваат одземање на имот (т.е. Манивал (Moneyval, *англ.*) или ГРЕКО (GRECO, *англ.*), кои дејствуваат во рамките на Советот на Европа), кои, исто така, се занимаваат со прашања на статистичко евидентирање како дел од нивните активности. Организацијата за контрола и спречување на перење пари (FATF, *англ.*; GAFI, *фран.*) се истакнува како меѓувладино тело воспоставено во 1989 година од министрите на членките (меѓу кои има 39 држави членки и многу држави кои имаат статус на набљудувачи или придружни членки). Целите на ОКСПП се да се воспостават стандарди и да се унапреди ефективното спроведување на правни, регулаторни и оперативни мерки за борба против перење на пари, финансирање на тероризам и други сврзани закани кон интегритетот на меѓународниот финансиски систем. Препораките на ОКСПП секако се најпознати стандарди кои се применуваат ширум светот, кои примарно служат за хармонизирање на пристапите и практиките. Препораката на ОКСПП бр. 33 (2012) налага земјите, меѓу другото, да водат сеопфатни статистики за секој замрзнат, заплениет или друг привремено одземен имот и за трајно одземен (конфискуваниот) имот. Бидејќи тие статистики се однесуваат на привремени мерки и конфискација, би било корисно статистиките да се разложат според соодветните години и да ги вклучат, доколку е можно, следниве елементи:

- а) податоци за бројот на дејствијата на замрзнување, привремено одземање и конфискација на имот и износите или вредностите на имотот, кои се однесуваат на перење пари, финансирање на тероризам и 21 назначени категории на предикатни кривични дела

(кои се претпоставка за извршување на потешки кривични дела), собрани на таков начин што можат да осигураат да нема двојно евидентирање на статистички податоци кои се однесуваат на кривични дела на перење пари и основното предикатно кривично дело;

- б) разложен преглед што покажува дали таквите случаи се домашни или се однесуваат на барања од странство;
- в) статистички податоци за општото ниво на криминал во земјата во врска со 21 назначени категории на предикатни кривични дела;
- г) разложен преглед на статусот и/или конечниот исход на таквите дејствија (на пример, дали дејствијата се во тек, дали одземениот имот бил вратен, дали имотот/вредноста бил/а конфискуван/а);
- д) преглед на износите чие одземање било наредено во постапката за конфискација и стварните износи на одземениот имот.

Таквите статистики ќе укажат дали привремените мерки и конфискацијата се систематски применувани и наложени и дали имотната корист била стварно одземена, со цел да им се помогне на земјите да ги евидентираат заради оценување на ефикасноста на нивните правни режими за одземање на имот. Меѓу другите нешта, очигледно е дека оваа препорака на ОКСПП значително влијаеше врз создавање на одредби за статистичко набљудување на случаи во кои било применето одземање на имот, првенствено поради употребата на термини како што се „конечен исход од таквите дејствија“ и „стварно одземени износи на имот“. Ова укажува на потребата да се создадат механизми за реално набљудување на исходот на постапките во кои било применето одземање на имот, без оглед дали тоа било привремено или трајно одземање (конфискација), бидејќи само на овој начин, преку набљудување на извршувањето на судските одлуки, може да се согледа вистинската слика за реалната состојба и ефикасноста на работата на институциите од системот на кривичната правда.

1.2 Напори на Европската унија за развој на хармонизирани статистички системи за одземање на имот

Првиот наднационален извор на право, што утврди систем за статистичко евидентирање на случаи во кои било применето одземање на имот, беше Директивата на ЕУ 2014/42 за замрзнување и конфискација на предмети и имотна корист од кривични дела во Европската унија. Преамбулата на овој документ изречно наведува дека постоечките статистики на државите членки во оваа област се ограничени. Теренските студии покажаа дека дури и оние земји (т.е. Грција) кои ги усогласиле нивното законодавство и институционална рамка за мерки за одземање на имот со оваа директива сè уште не водат статистики за мерките за одземање на имот и немаат пристап до посебни бази на податоци за одземање на имот. Студиите, како што е спомнатата, ја признаа важноста и потребата за институционална рамка што ќе овозможи набљудување и евидентирање на таквите напори за одземање на имот и потребата за електронски систем што ќе овозможи внесување на податоци и создавање и анализирање на статистики кои се однесуваат на активностите за одземање на имот (OECD (Организација за економска соработка и развој), 2018). Некои други држави (т.е. Франција) од порано воспоставија електронски бази на податоци за собирање на статистички податоци, вклучувајќи информации за карактеристиките на имотите, броеви на случаите (предметите), детали за идентификација и судските списи со кои тие се сврзани. Целта беше да се подобрат статистиките, да се помогне работата на корисниците и да се зголеми безбедноста (UNODC, 2017). Одредбите од оваа директива кои се однесуваат на статистики се оправдани со потребата, на таков хармонизиран начин, да се набљудува успехот при спроведувањето во државите членки. Од оваа причина, Директивата ги утврди само основните елементи за статистичко евидентирање на случаите на одземање на имот и се ограничи себеси на следниве категории на податоци: (а) замрзнување и

конфискација на имот, (б) трагање по имотот, (в) судска активност и (г) активности за располагање со имотот. Иако, на прв поглед, таквиот список може да се чини едноставен и изгледа дека не налага премногу нешта за спроведување во државни рамки, деталното толкување покажува дека овие категории на податоци ги опфаќаат работата и исходите од работата на сите ентитети од системот на кривичната правда (полиција, обвинители, судови и агенции за управување со имот), дека таквите податоци се применуваат во сите стадиуми на кривичната постапка (во фазите на истрага, кривично гонење и судење) и дека тие ги опфаќаат дури и најраните стадиуми на кривичните истраги (финансиските истраги), како посебна категорија на податоци кои се однесуваат на трагање по имот. Според тоа, не би требало да изненадува дека, речиси пет години откако Директивата беше усвоена, одредбите за статистичко набљудување на случаи сè уште не беа целосно спроведени во поединечни држави членки на ЕУ. Понатаму, Директивата налага централизирано управување со овие статистики со цел да се комуницира со Европската комисија од едно место при обезбедување на овие информации. Од друга страна, државите членки треба да направат разумни напори да ги собираат релевантните податоци, при што нивната обврска е нагласена авторитативно, без да им се остави преголема слобода во изборот на одделни категории на спомнатите податоци. Има исклучоци кога остварувањето на тие цели би било сврзано со несразмерен административен товар или кога има високи трошоци за засегнатите држави членки.

Особено, членот 11 од Директивата утврдува група стандарди сврзани со статистиката. Првиот услов произлезен од оваа одредба е дека статистиките треба редовно да се водат, односно тоа да биде постојана активност. Вториот услов за овие статистики е да бидат сеопфатни, односно, да ги содржат сите релевантни податоци, што, пак, ќе служи за да се евидентира применувањето на инструментите за одземање имот. Спецификите на таквите податоци се изложени подолу. Членот 11, исто така, утврдува постоење на органи надлежни за овие работи, преку воспоставување на нови органи или овластување на оние кои веќе постојат. Собраните статистики мора да се доставуваат секоја година до Европската комисија и мора да ги вклучат следниве податоци определени со Директивата:

- а) бројот на извршени наредби за замрзнување;
- б) бројот на извршени наредби за конфискација;
- в) проценетата вредност на замрзнатиот имот, вклучувајќи го имотот што бил замрзнат заради можна последователна конфискација во времето на замрзнувањето;
- г) проценетата вредност на одземениот имот во времето на конфискацијата.

Терминологијата користена во оваа директива укажува дека државите членки се обврзани да ги собираат овие податоци и да ги доставуваат до Европската комисија. Како што може да се забележи, има два клучни елементи на кои Директивата инсистира кога станува збор за содржината на статистичките евиденции за одземање имот. Тоа се извршувањата на судските одлуки за привремено и трајно одземање (конфискација) на имот и проценката на неговата вредност. Собирањето на овие податоци ќе биде значаен чекор напред кон хармонизирање на практиките на статистичко собирање, обработка и ширење на податоци за судските постапки, бидејќи претходно собирањето статистики вклучуваа податоци за донесените наредби (решенија), а не содржеа информации дали тие стварно биле извршени.

Втората категорија вклучува податоци кои државите членки се должни, исто така, еднаш годишно да ги достават до Европската комисија, ако се достапни на централно ниво во соодветната држава членка. Податоците што треба да се собираат ги вклучуваат:

- а) бројот на барања за извршување на наредби (решенија) за замрзнување во друга држава членка;

- б) бројот на барања за извршување на наредби (решенија) за конфискација во друга држава членка;
- в) вредноста или проценетата вредност на одземен имот по извршувањето во друга држава членка.

Новоусвоената Регулатива 2018/1805 за заемно признавање на наредби за замрзнување и наредби за конфискација содржи, исто така, одредби во однос на собирање на статистички податоци. Овие статистики треба да ги вклучат, покрај информациите спомнати во членот 11(2) од Директивата 2014/42/EU, бројот на наредби за замрзнување и наредби за конфискација примени од држава членка што ги испратила друга држава членка, кои биле признаени и извршени, како и бројот на оние кои не биле признаени и не биле извршени.

Во оваа категорија на податоци, фокусот е врз извршувањето и проценката на вредноста на имотот во постапки на соработка помеѓу државите членки. Имајќи предвид дека и Директивата 2014/42 и Регулативата 2018/1805 содржат одредби за статистики сврзани со одземање на имот, може да се заклучи дека спроведувањето на двата инструмента е значаен чекор напред кон воспоставување на стандардите на ЕУ во оваа област, кои, исто така, би можеле да се користат како репери за јурисдикциите од Западниот Балкан. Во моментот властите во сите држави членки на ЕУ имаат некој вид на регистар за евидентирање на одземените имоти. Како и да е, повеќето од регистрите (базите на податоци) не го опфаќаат целиот правосуден процес на ниво на соодветната држава (Università degli Studi di Trento, 2018).

Треба да се истакне дека Директивата 2014/42 содржи само комплет на минимални стандарди според кои треба да дејствуваат државите членки, што значи дека тие имаат право независно да воведат пошироки мерки и процедури во националното законодавство и практика. Ова, исто така, се однесува на воспоставување на системи за статистичко набљудување кои ги мерат исходите на активностите за одземање на имот.

2. Механизми за статистичко евидентирање на одземање на имот во регионот

2.1 Преглед на јурисдикции

2.1.1 Албанија

Нема сеопфатен систем за собирање на податоци за одземање на имот во Албанија. Податоците се објавуваат во Годишен извештај на Обвинителството за тежок криминал, Годишен извештај на Генералното обвинителство, Годишен извештај на Судот за тежок криминал, Статистички прирачник на Министерството за правда и Генералниот директорат на полицијата.

Агенцијата за управување со замрзнат и конфискуван имот² нема сеопфатен систем за собирање на податоци. Меѓутоа, следејќи ги препораките на МАНИВАЛ (MONEYVAL), новиот Закон за управување со замрзнат и конфискуван имот (Закон бр. 34/2019) вовеле електронски регистар на целиот имот со кој управува Агенцијата. Сите релевантни институции можат да

2 Агенцијата има задача да управува со замрзнати и конфискувани имоти преку судска одлука, според Законот бр. 10192/2009, изменет и дополнет со Законот бр. 70/2017, според Законот бр. 157/2013 и да управува со другите замрзнати и конфискувани имоти кои произлегле од кривични дела или дејствија сврзани со нив, врз основа на закон, судска одлука или наредба на Министерството за финансии.

бараат податоци за заплени и конфискуван имот. Сепак, Агенцијата не е обврзана да води статистика на ниво на државата, туку само за имотот со кој таа управува.³ Во тек се дискусии дека, штом се воспостави Служба за одземен имот (СОИ), таа треба на ниво на државата да го евидентира имотот што е одземен. Сите институции би биле обврзани да собираат и доставуваат статистички податоци до СОИ.

Во моментот само Статистичкиот прирачник на Министерството за правда дава информации за вкупниот број на предмети пред судовите и за вкупниот број на завршени предмети пред судовите. Изворот на овие податоци е Судот за тежок криминал. Обвинителството за тежок криминал и Судот за тежок криминал, исто така, водат евиденција за вкупниот број на случаи во кои има секвестрација и конфискација на имот, што потоа е вклучена во нивните годишни извештаи.

Покрај тоа, според Антимафијашкиот закон се собираат информации за категоријата на кривичното дело, бројот на судското решение, имотот што е замрзнат или конфискуван, но не и вредноста на имотот. Податоците се испраќаат до Генералното обвинителство заради нивно вклучување во Генералниот годишен извештај, кој се објавува на веб-страницата на Генералното обвинителство.

Табелата 1 во Прилогот 1 содржи податоци обезбедени од Обвинителството за тежок криминал, Судот за тежок криминал, Министерството за правда и Агенцијата за управување со замрзнат и конфискуван имот.

2.1.2 Босна и Херцеговина

Поради сложената уставна и административна структура, Босна и Херцеговина има четири кривично-правни системи (на ниво на државата БиХ и на нивоата на трите ентитети – Федерацијата на БиХ, Република Српска и Округот Брчко), во кои има три различни кривично-правни поредоци и правосудни системи. Тие се управувани од единствено место, преку централно регулаторно тело, Високиот судски и обвинителски совет (ВСОС). Во склоп на овие четири кривично-правни системи, одредбите за одземање на имот се наоѓаат во одредби од материјални и процедурални кривични закони, а ентитетите и окрузите имаат и посебни закони за одземање на имот. Со овие посебни закони се воспоставени две агенции за управување со одземен имот – во Република Српска и во Федерацијата на БиХ.

Институционалните аранжмани за водење на јавни статистики се во голема мера предодредени од административната структура на земјата. Ова практично значи дека статистичкиот систем на БиХ е уреден со неколку закони на државно ниво, како и на нивоа на ентитетите, кои се спроведуваат преку Државната агенција за статистика, агенциите на секој од ентитетите, како и од Централната банка, која е одговорна за монетарната статистика, билансите на плаќања и други финансиски статистики кои се однесуваат на

3 Чл. 4, Закон бр. 34/2019: „Одредбите на овој закон се применуваат и на:
а) имоти или имотна корист што се одземени или конфискувани со решение на надлежниот суд, во согласност со одредбите на важечкото законодавство за спречување и борба против организиран криминал, трговија со луѓе и корупција;
б) конфискувани и заплени имоти или имотна корист, во согласност со важечките законски одредби за мерки против финансирање на тероризам;
в) имоти или имотна корист за кои се одредени мерки за привремено одземање, во согласност со одредбите на Законикот за кривичната постапка, како и оние привремено одземени со решение на надлежниот суд, во согласност со одредбите на Кривичниот законик, кои произлегле од кривичните дела или се сврзани со нив.“

БиХ (ЦББиХ). Во статистичките области опфатени од овие три статистички агенции спаѓаат и областите на правда и криминал, а овие статистики паралелно се водени и од ВСОС. На сличен начин ентитетските агенции за управување со одземен имот имаат незначително различни овластувања за собирање на привремено и трајно одземен имот (ФБиХ) и за водење евиденција и постапување со имотот што е управуван (РС).

Преку анализирање на механизмите на управување со овие податоци и нивна обработка може да се заклучи дека одземањето на имот не е управувано на унифициран, централизиран и хармонизиран начин, односно, не се воспоставени механизми за размена и за разложено прикажување на податоците за привремено или трајно одземен имот.

Ова може практично да се докаже со анализирање на публикации и извештаи на наведените институции кои се занимаваат со статистики во БиХ. На пример, Агенцијата за статистика на БиХ го објави извештајот со наслов „Возрасни сторители на кривични дела во Босна и Херцеговина“, што ја опфати состојбата во 2017 година. Овој преглед содржи информации за пријавени, обвинети и осудени возрасни сторители на кривични дела. Со извештајот се опфатени податоците за половата структура на сторителите на кривични дела, структурата на тие кривични дела и исходите на правосудните постапки пред обвинителите и судовите, но не се опфатени структурата на санкциите, другите мерки или податоците за одземање на имот. Институтот за статистика на Федерацијата на БиХ објави публикација со наслов „Жените и мажите во Федерацијата на БиХ“ што ја опфати состојбата во 2017 година и во неа е вклучена и областа на спроведување на правдата. Податоците не се сеопфатни и содржат информации за бројот на лица кои биле пријавени за наводно сторување на кривични дела, бројот и полот на вработените во правосудните институции и адвокатурата, како и полот и возраста на обвинетите и осудените лица. Публикацијата не содржи информации за одземање на имот. Од друга страна, оваа институција го објави и Статистичкиот годишник за 2018 година, кој е многу покомплетен и посуштински документ што ја прикажува севкупната структура на податоците од различни области. Една од нив е правосудниот систем, а податоците во ова поглавје ги опфаќаат бројот на судови, судии, обвинителства, обвинители и адвокати. Податоците се добиени од ВСОС на ФБиХ, Уставниот суд на ФБиХ и Адвокатската комора на ФБиХ. Клучен дел на оваа публикација се информациите за сторителите на кривични дела и економски криминал и спорови. Табелата 27-4, која е насловена „Осудени возрасни сторители според донесени пресуди“, укажува дека во 2017 година, во вкупниот број на лица кои биле затворени (7.512 лица) биле вклучени 448 лица во чии осудителни пресуди била содржана натамошна придружна мерка, од кои на 404 лица им биле изречена конфискација на имот. Ова е единствената информација достапна во овој преглед која се однесува на одземање на имот и го покажува само бројот на осудени лица на кои им била изречена конфискација. Во ентитетот Република Српска, надлежниот Институт за статистика објавува публикации во кои е вклучен преглед за спроведување на правдата. Овој извештај содржи податоци доставени преку обвинителствата и судовите на овој ентитет до Министерството за правда на РС и се фокусира врз бројот и структурата на судските институции, бројот и половата структура на судиите и јавните обвинители вработени во нив и, конечно, врз бројот на лицата кои се пријавени, обвинети или осудени за кривични дела – и возрасни лица и малолетници. Иако во овој преглед има информации за структурата на осудените лица според видот на кривичното дело и видот на санкцијата (затвор, условна казна или придружна мерка), нема податоци за одземање на имот, иако извештајот содржи податоци за бројот на лица на кои им биле изречени парични казни. Исто така, има посебна публикација со наслов „Ова е Република Српска“, која содржи и кус преглед на податоци за кривични дела, кои се фокусираат врз бројот и структурата на лицата кои биле пријавени, обвинети и

осудени пред надлежните правосудни институции. Прегледот не вклучува информации за одземање на имот.

Агенциите за управување со одземен имот во националните ентитети (РС и ФБиХ) исто така водат статистики во областа на одземање на имот. Агенцијата на РС води евиденција за имотот со кој управува и судските постапки во кои се одлучува за статусот на таквиот имот. Таа, исто така, обработува и набљудува податоци за конфискуваниот имот што таа го управува, заради анализирање на спроведувањето на правдата. Агенцијата на ФБиХ води евиденција за имотот што го поседува и со кого управува, како и за судските постапки во кои се одлучува за статусот на таквиот имот. Таквата правна обврска налага тесна соработка и поврзување на податоците помеѓу правосудните институции и Агенцијата во однос на исходот на постапките во кои одредени имоти се одземаат привремено или трајно (се конфискуваат). На сличен начин, Агенцијата има законски засновано овластување да собира податоци, статистички извештаи и други информации од надлежните институции, вклучувајќи информации за завршени процеси на одземање на имот и имотна корист од кривични дела, со цел да ги обработи и анализира тие податоци и информации и да ги идентификува трендовите кај кривичните дела со кои тој имот (имотна корист) бил(а) прибавен(а).

Агенциите за управување со одземен имот имаат многу важна улога во собирање на статистички податоци за одземање на имот, тие се истовремено важен извор на податоци за имотот со кој тие располагаат и управуваат, вклучувајќи ја вредноста на имотот и претставуваат централно место за интегрирање на податоците за исходот на судските постапки во кои било наредено одземање на имот. Правосудните податоци за одземање на имот можат лесно да се комбинираат со податоци собирани од агенциите со цел да се зголеми нивната веродостојност.

Во овој поглед, треба да се истакне дека ВСОС, како централно регулаторно тело на правосудството, исто така ја врши функцијата на собирање и обработка на податоци сврзани со работата на правосудството и следствено на тоа ја предводи, координира и набљудува употребата на информатичка технологија во судовите и обвинителствата, со цел да оствари и задржи униформност во судовите и обвинителствата ширум земјата. Во склоп на неговите активности за набљудување и собирање на статистички податоци за случаите во кои била евидентирана конфискација на имотна корист, ВСОС, на својата седница одржана на 5 и 6 септември 2018 година, усвои „Формулар за нови евиденции за евидентирање податоци за одземање на имот“. Овој документ, заедно со неговите практични упатства, беше доставен до сите обвинителства во БиХ. Од обвинителите потоа се бараше да пополнат податоци во формуларот за периодот 01.01.2018 - 31.12.2018. Информациите прибрани од ВСОС се презентирани во Табелата 2 во Прилогот 1. Информациите за 2018 година во врска со конфискуваната имотна корист од кривични дела беа објавени на веб-страницата на ВСОС, по заклучокот од седницата на ВСОС на БиХ.

Мануелното внесување и собирање на податоци продолжи во 2019 година, односно, до воспоставување на специјализиран модул во Системот за управување со предмети (СУП) во судовите и обвинителствата. Развојот на овој модул во СУП беше поддржан од Европската унија преку IPA (ИПА) фондовите и од Британската влада преку експертска поддршка за развој на методологија за статистичко собирање, обработка и размена на информации за одземање на имот. Се очекува сите судови и јавни обвинителства наскоро да почнат да го користат модулот во практиката, што значително ќе ја подобри ситуацијата во ова поле и ќе ги спроведе минималните стандарди кои произлегуваат од Директивата на ЕУ од 2014 година, како и барањата наложени со другите меѓународни правни акти.

2.1.3 Косово*

Во однос на статистика за одземање на имот во Косово*, нема сеопфатен систем за собирање на податоци, но има институции и механизми кои собираат статистички податоци и прават сеопфатни извештаи:

- a) Национален координатор за борба против економски криминал, Совет на обвинители на Косово*. Неговата улога е да ги унапредува, набљудува, оценува и известува за активностите на сите јавни институции на ниво на државата во однос на спречување, откривање, истражување и осудување за сите кривични дела од кои произлегува материјална корист. Националниот координатор собира податоци и информации од сеопфатни извештаи на релевантните институции. Статистиките прибрани од националниот координатор содржат податоци прибавени од Централната банка, Единицата за финансиско разузнавање, Полицијата, јавните обвинителства, судството, Антикорупциската агенција и други релевантни агенции (Табела 3 во Прилогот 1).
- б) Агенција за управување со секвестриран и конфискуван имот. Оваа агенција е тело на Министерството за правда. Податоците прибавени од Агенцијата за управување со секвестриран и конфискуван имот ја покажуваат вредноста на секвестрираниот/замрзнатиот имот (Табела 3а во Прилогот 1).

Координаторот и Агенцијата не ги собираат истите податоци, бидејќи Агенцијата води евиденција само за имотот што бил конфискуван и што е управуван од Агенцијата, чија вредност опаѓа со текот на времето.

2.1.4 Црна Гора

Надлежни црногорски институции за собирање на податоци за одземање на имот се Врховниот суд, Врховниот државен обвинител, Полицијата, Агенцијата за имот и Владината служба за европска интеграција. Сеопфатни статистички податоци и информации за одземање на имот не се јавно достапни. Владината служба за европска интеграција има најдобро собрана статистика, која се собира заради поднесување извештај до Европската унија. Овие статистики произлегуваат од усогласени и консолидирани податоци од сите релевантни институции.

Некои податоци за одземање на имот беа изнесени во некои прилики, на пример, Судскиот совет и советот на обвинители презентираа некои од нивните податоци во текот на расправи во Парламентот, а и претседателот на Врховниот суд и Врховниот државен обвинител презентираа некои податоци.

Иако статистичкиот извештај за интеграцијата во ЕУ содржи многу корисни податоци, тој не е јавно достапен.

2.1.5 Северна Македонија

Во Република Северна Македонија, одговорноста за собирање и обработка на статистички податоци беше поделена помеѓу неколку институции. Така, нема единствена методологија за собирање, обработка и анализирање на статистички податоци за работата на судовите.

Статистичките податоци за работата на судовите и судиите се собираат и чуваат од Врховниот суд на Република Северна Македонија, Судскиот совет на Република Северна

Македонија, Министерството за правда и Државниот завод за статистика, за нивни потреби. Недостигот на единствена методологија со соодветен методолошки инструмент за собирање, обработка и анализирање на статистички податоци доведе до неусогласени статистички податоци кои не можат да бидат споредени со другите збирки на податоци и кои во еден дел не даваат единствена и сеопфатна слика на работата на судовите во Република Северна Македонија.

Министерството за правда го дефинираше усвојувањето на Методологијата за судска статистика како врвен приоритет во Националната програма за усвојување на правото на Европската унија. Првиот документ за методологијата на судската статистика беше подготвен од Министерството за правда во 2011 година, врз основа на Упатствата за правосудна статистика (GOJUST, *англ.*), усвоени од Европската комисија за ефикасност на правдата (CEPEJ, *англ.*) во рамките на Советот на Европа. Овој документ никогаш не беше објавен во *Службен весник*.

Методологијата ќе биде спроведена преку Автоматизираниот систем за информатичко управување со судски предмети (ACMIS), кој почна целосно да функционира во земјата од 1 јануари 2010 година. Покрај тоа, ќе биде развиена софтверска апликација за обработка и анализирање на податоци, што ќе овозможи создавање на аналитички табели и извештаи за работата на судовите. Тоа ќе овозможи обработка и анализирање на статистичките податоци кои се прибрани врз основа на параметри и индикатори предвидени во Методологијата. Апликацијата ќе овозможи воедно пресек и споредба на сите видови на статистички податоци за функционирањето на судовите. Решенијата понудени во апликацијата и нивното усогласување со Методологијата и со правните регулативи на Република Северна Македонија ќе бидат одобрени од комисија составена од Судскиот совет на Република Северна Македонија, Врховниот суд на Република Северна Македонија, Министерството за правда, Државниот завод за статистика, Јавното обвинителство на Република Северна Македонија, апелационите судови, Вишиот управен суд, Управниот суд, Основниот суд Скопје I, Основниот суд Скопје II и основните судови со проширена и основна надлежност. Софтверската апликација сè уште не е комплетирана.

Статистичките податоци за 2017 и 2018 година, кои беа добиени од Министерството за правда, се презентирани во Табелата 5 во Прилогот 1.

2.1.6 Србија

Статистички податоци за привремени и конечни одземања и за мерки за конфискација се собираат и анализираат од обвинителите, судовите и Дирекцијата за управување со привремено одземен и конфискуван имот (Министерство за правда). Дирекцијата е обврзана да води евиденција за имотот со кој управува и за судските постапки во кои било одлучено да се конфискува имот што произлегол од кривични дела. Дирекцијата врши уникатно собирање и обработка на овие податоци. Во согласност со меѓународните обврски на Србија во случаи на перење пари и финансирање на тероризам, судовите и обвинителите се обврзани да собираат посебни податоци за тие предмети, во кои се вклучени и податоци за одземање на имот.

Сите спомнати институции чуваат одделни податоци за привремени и конечни одземања и за мерки на конфискација. Исто така, за замрзнување и конфискација на имот има посебен оддел во Судскиот деловник, кој предвидува внесување на сите податоци во електронски систем. Меѓутоа, овој систем не овозможува да се внесат податоци за видот на имотот и неговата вредност. Неодамна Дирекцијата за управување со одземен имот примени нов

софтверски систем, што ќе овозможи внесување на овие податоци во системот. Сите релевантни податоци собрани од судовите потоа ќе бидат обработени со новиот софтвер. Податоците кои ќе произлезат од таа обработка ќе им бидат достапни на сите релевантни институции, а Дирекцијата ќе ги изложи сите податоци што биле собрани почнувајќи од 2010 година.

Податоците собрани од судовите се собираат одделно од податоците за кривичните предмети. Ова значи дека судовите водат одделни евиденции за предметите на одземање на имот преку создавање на нов предмет во нивните евиденции за овој податок, по добивање на барање од обвинителот за замрзнување или конфискација.

Според Судскиот деловник, судовите треба да регистрираат податоци за привремено одземен и конфискуван имот, во кои спаѓаат следниве информации:

- број на предметот;
- број и датум на првичниот акт на обвинителот;
- број на основниот кривичен предмет;
- име на сторителот (и на трето лице);
- вид на кривично дело;
- датуми на судските расправи;
- вид на судска одлука (наредба за замрзнување или конфискација);
- датум на судската одлука;
- траење на судската постапка;
- име на сопственикот на имотот и сите релевантни податоци за физичкото или правното лице;
- податоци за видот и вредноста на имотот (сè уште не се достапни);
- датум на прием на приговори и жалби против судските одлуки;
- датум и вид на одлуки на повисоките судови;
- датум на правно обврзувачка одлука – датум на важност;
- датум на доставување на судската одлука до Дирекцијата за управување со одземен имот.

Сите податоци се чуваат редовно и се објавуваат во периодични судски извештаи.

Покрај тоа, од 2010 година обвинителите од сите нивоа водат нивни евиденции во посебен формулар, што се доставува до Републичкото јавно обвинителство. Републичкото јавно обвинителство води евиденција на податоците на ниво на државата. Овие податоци се систематизираат и анализираат секои 3 месеци.

Во моментот само 14 обвинителства имаат таканаречен САП систем за собирање на податоци. Во оваа група спаѓаат: Обвинителството за организиран криминал, Вишиот јавен обвинител во Белград (кој, исто така, се занимава со предмети на корупција од поголем обем) и апелационите обвинителства во Белград и Ниш. Останатите обвинителства мануелно ги собираат податоците, што не создава голем проблем бидејќи тие имаат помалку предмети во споредба со обвинителствата спомнати погоре.

Овие податоци можат да се прибават од годишните извештаи на судовите и обвинителствата.

Како заклучок, може да се каже дека српскиот систем за собирање на податоци е добар и овозможува да се изврши одлична анализа на податоците за одземање на имот.

Сепак, остануваат проблеми во софтверскиот систем употребуван од судството, што не овозможуваат внесување на сите релевантни податоци. Меѓутоа, ако има потреба, податоците кои недостигаат, главно во однос на видот и вредноста на имотот, можат да се соберат со разгледување на секој судски предмет.

Понатаму, Дирекцијата за управување со одземен имот прибави нов софтверски систем што е во употреба од септември 2019 година. Податоците тековно се внесуваат во новиот систем, што ќе служи како централен депозитар за сите релевантни податоци.

Сите собрани податоци за Србија се презентирани во Табелата 6 во Прилогот 1.

3. Репери за утврдување на адекватни статистички механизми за одземање на имот во регионот

РЕПЕРИ		
Стандард	Објаснување	Приоритет
Сеопфатен	Статистиките за одземање на имот треба да вклучат широк спектар на категории кои се однесуваат на сите стадиуми на постапката за одземање на имот: (1) финансиски истраги (трагање, идентификација и локализација на имотот итн.), (2) привремени мерки (замрзнување и/или заплена), (3) конечни судски одлуки во сите видови на постапки (обична конфискација, проширена конфискација, превентивна конфискација, конфискација на вредност, конфискација без претходна кривична осуда, граѓанско одземање на имот итн.), (4) извршување на судска одлука за привремено замрзнување и/или заплена и конечна конфискација, вклучувајќи присилно извршување на наредби за конфискација, (5) располагање со имотот.	Врвен
Конзистентен	Податоците за одземање на имот треба да се собираат систематски, на континуиран начин, со истите елементи во сите извори на податоци (од правосудството, полицијата, агенциите за управување со одземен имот итн.). Важно е методологијата за собирање, евидентирање и анализирање на податоците да е слична со онаа користена за официјалните податоци за криминалот и таа треба да е конзистентна со тие податоци за криминалот, без удвојување и нејасност на податоците. Добар пример е постојење на конзистентни податоци за бројот на предметот (како единствен број што служи за идентификација на предметот), кривични дела од кои произлегол имот/имотната корист што бил/а предмет на одземање, износот/вредноста на имотот, видот и бројот на средства, предмети итн.). На пример, ако во еден предмет била завршена кривична постапка против пет членови на организирана криминална група, од кои на тројца им била изречена конфискација, така што од едниот било конфискувано моторно возило, од другиот – готови пари, а од третиот - износ еднаков на имотната корист прибавена од другиот, тогаш во судската статистика ова треба да се евидентира како еден завршен предмет на организиран криминал, во статистиките на институите (заводите) за статистика треба да се евидентира дека пет лица биле осудени за организиран криминал, од кои на тројца им била изречена мерката трајно одземање на имот, а агенцијата за управување со одземен имот ќе евидентира што таа направила со моторното возило и готовите пари што ѝ биле доверени на чување. Во резимираните информации треба да се вклучи и вкупната вредност на конфискуваниот имот.	Врвен
Споредлив	Ако податоците се евидентираат и собираат на конзистентен начин, тие треба да можат да се користат за споредување, и на домашно и на меѓународно ниво. Овие стандарди осигуруваат добра размена на податоци помеѓу агенциите вклучени во спроведување на законите за одземање на имот, како и меѓународна размена на такви податоци, хармонизирање на стратешките напори и подобра меѓугранична соработка.	Среден

Дистинктивен	Овој стандард вклучува услов да се води евиденција за одземање на имот за барем две главни категории: привремено и дефинитивно одземен имот и конфискуван имот. Во рамките на овие две категории можат да се забележат извесни разлики. На пример, меѓу привремени мерки на одземање на конкретен имот (како манифестација на имотна корист од кривичното дело) би можела да биде донесена судска наредба за замрзнување (забрана на пренос на сопственоста во официјален регистар што се води од полицијата) и истовремено одземање на возило со цел да ѝ се предаде на агенцијата за управување со одземен имот. Во други случаи би можела да биде донесена само наредба за замрзнување бидејќи судот решил да го остави тој имот под контрола на сопственикот без можност да го продава, изнајмува или подарува на трети лица. Ова треба да биде евидентирано во официјалните статистики и треба да може последователно да се следи судбината на привремено замрзнатиот и/или заплениетиот имот (што е еден од клучните репери од Директивата на ЕУ од 2014 година).	Врвен
Заснован врз исходи	Како неодамна развиен и сложен стандард, ова вклучува услов да се утврди веродостојно реалниот статус на имотот штом тој биде подложен на мерки за одземање. Оттаму, статусот на засегањатиот имот е најважното прашање, а официјалните статистики треба да можат да утврдат што, всушност, било одземено во секој поединечен предмет. Очигледно фокусот е врз извршување на судските одлуки за привремено замрзнување и/или заплenuвање, како и за трајна конфискација на имотот. Имајќи на ум дека разни јурисдикции имаат разни правни режими на одземање на имот што претставува имотна корист од кривично дело, ова укажува на потребата со статистичката методологија да се опфатат сите тие сценарија. Ова е во тесна врска со статистичките евиденции кои се водат од агенциите за управување со одземен имот, бидејќи конечната дестинација на засегањатиот имот ќе зависи од одлуката донесена од агенцијата, што претставува најдобар модалитет за управување со одземен имот. Во овој случај, статистичките податоци ќе можат да покажат дали е предвидена продажба, изнајмување, задржување или уништување на имот што е избран за привремено одземање. Исто така, ќе биде можно да се идентификува конечната дестинација на одземените готови пари бидејќи тие можат да се чуваат во сеф или да бидат депонирани на сметка предвидена за тие цели. Ако имотот биде вратен или користен заради надоместок на жртвата, тоа треба јасно да се истакне. Трајно конфискуваниот имот може да биде користен повторно, за социјални цели, а статистиката треба да содржи такви информации, или да биде продаден, а приходот да биде искористен за други цели (како што е финансирање на реконструкција на детски болници или полициски станици). Поради тоа, агенциите за управување со одземен имот, како и судовите треба да водат статистики што можат да осигураат во секој момент да постојат вистинити, прецизни и веродостојни информации за конечната дестинација на имотот. Една од користите на таквата методологија е да се оценат приоритетите и резоните за дејствување на судството и другите ангажирани институции додека ги применуваат одредбите за одземање на имот. Ако поголемиот дел од имотот е стварно вратен како буџетски приход, тогаш тоа претставува своевидно економско резонирање, во однос на сценарио во кое надлежните институции се трудат да ги компензираат жртвите на криминалот или да ги поддржат програмите за спречување на криминалот, да ги подигнат капацитетите за спроведување на законот и да ги подобрат општествените механизми за борба против криминалот, воопшто. Вториот пристап е повеќе ориентиран кон генералната легитимност на системот, зголемување на довербата во институциите и правичноста во општеството.	Врвен

Централизиран	<p>Факт е дека во секоја јурисдикција постојат повеќе институции кои собираат, чуваат и обработуваат статистички податоци за одземање на имот. Во суштина, секоја од институциите во синџирот на спроведување на законот, почнувајќи од полицијата, преку обвинителствата и судовите, до агенциите за управување со одземен имот, евидентира што била направено во секој конкретен предмет. Ова правило се следи и од институциите (заводите) за статистика, министерствата за правда, правосудните регулаторни тела, некои врвни судски и обвинителски органи и од други органи и тела кои, исто така, евидентираат вакви информации. Би било исклучително важно еден централен орган да воспостави структурирана база на податоци во која сите релевантни институции ќе ги испраќаат нивните податоци, според претходно договорена методологија и тие да задржат конзистентен пристап, така што податоците да можат да се разложат и користат.</p> <p>Сепак, покрај условот за конзистентно управување со овие податоци, одделен стандард налага да има едно лице за контакт во рамките на една од постоечките институции кое, во име на целата земја/јурисдикција, би било задолжено за комуницирање со наднационални и други меѓународни ентитети (Европската комисија, ОН, Советот на Европа итн.) со цел да се доставуваат разложени статистички податоци за одземање на имот.</p>	Среден
Специјализиран	<p>Градење на сложен механизам со многу потреби и барања заради статистичко набљудување на предметите во кои било наредено одземање на имот, налага висок степен на едуцираност и обука на оние кои ги употребуваат овие напредни инструменти. Со цел да се осигури еднаков пристап до употребата на овие нови методолошки процедури, неопходно е да се осигури подготвување на соодветни брошури, упатства и прирачници и да им се дава постојана обука на сите професионалци кои директно се ангажирани во врска со пополнување на статистичките формулари врз чија основа се создаваат консолидираните извештаи, анализи и публикации.</p>	Среден
Интероперабилен	<p>Штом се воспостават унифицирани и сеопфатни механизми за статистичко набљудување на предметите во кои има одземање на имот и штом се комплетира целосното образование и обука на корисниците, ќе биде можно да се размислува за интероперабилност на новите механизми. Проширувањето на институционалното опкружување за поголем број на корисници, вклучувајќи нови категории на податоци од евиденциите на другите институции (на пример, банки, регистри на недвижен имот, аукциски претпријатија итн.), создавањето, анализирањето и ширењето на специјализирани категории на податоци и публикации значително ќе ги прошири можностите за нивна практична примена, особено во однос на набљудување и оценување на нови политики и стратешки пристапи.</p>	Низок
Дигитален	<p>Дигитализацијата на официјалната евиденција има бројни предности и до денес е направено многу во оваа област. Особено треба да се истакне дека во судството беше воведен систем за автоматско управување со предмети, а во значајна мера работата беше направена со воспоставување на електронски бази на податоци во полицијата и делумно во агенциите за управување со одземен имот. Од клучно значење е да се надополнат постоечките бази на податоци со специјални оддели (модули) кои исклучиво ќе ја опфаќаат областа на одземање на имот, така што ќе бидат интегрирани стандардите кои се наведени погоре, со цел да се создаде ефикасно средство за брза обработка и пристапување кон податоци, обезбедување безбедност на тие податоци и други предности на дигиталните услуги.</p>	Среден

Јавен	<p>Јавноста има огромен интерес да утврди колку мерките за одземање на имот се ефективни во практиката и какви се реалните ефекти на донесените закони. Најдобар начин за исполнување на очекувањата и потребите на јавноста е да се овозможи значаен дел од статистичките податоци да бидат достапни за јавноста. Ова може да се оствари преку веб страни на надлежните институции, преку редовни соопштенија и преку други средства (како што е достава на информации по поднесено барање). Покрај тоа, така се јакне довербата во институциите, се зајакнува легитимитетот и се дава поттик за натамошно ангажирање кон поенергично спроведување на законите за одземање на имот. Ова може дополнително да е поддржано со периодично објавување на добри примери (случаи) на одземање на имот, посебно ако тие се однесуваат на значајни случаи кои се општо познати во јавноста и во кои биле конфискувани големи износи (вредности) на имот и ако има видлив исход на постапките, со користење на имотот за пошироки социјални цели.</p>	Среден
--------------	---	--------

4. Собирање на сеопфатни споредливи статистички податоци

Година	xxxx	xxxx
Вкупен број на предмети пред судовите		
Вкупен број на завршени предмети пред судовите		
Вкупен број на предмети во кои имотот бил привремено чуван		
Број на извршени наредби за замрзнување		
Проценета вредност на замрзнатиот имот		
Проценета вредност на замрзнатиот имот за можна последователна конфискација во времето на замрзнувањето		
Вкупен број на предмети во кои имотот бил трајно одземен		
Број на извршени наредби за конфискација		
Проценета вредност на имотот што бил одземен во времето на конфискација		

Број на предметот			
ИНФОРМАЦИИ ЗА КРИВИЧНОТО ДЕЛО	Наслов		
	Член (Кривичен законик или друг пропис)		
	Време кога делото било извршено		
ИНФОРМАЦИИ ЗА ПОСТАПКАТА	Датум кога била поведена постапката		
	Датум на важност		
ИНФОРМАЦИИ ЗА СТОРИТЕЛ(И)	Правно лице		
	Физичко лице	Пол	
		Возраст	
		Образование	
	Претходни осуди		
ИНФОРМАЦИИ ЗА ФИНАНСИСКА ИСТРАГА (АКО Е СПРОВЕДЕНА)	Датум кога била поведена истрагата		
	Датум кога била завршена истрагата		

ДЕЛ II – СТОРИИ ЗА ОСТВАРЕН УСПЕХ

1. Студија на случај за Албанија – конфискација од трето лице

Оваа студија на случај се однесува на спроведување на Законот бр. 10192 од 03.12.2009 г. „За спречување и борба против организиран криминал, трговија со луѓе и корупција преку превентивни мерки во однос на имотот“, изменет и дополнет со Законот бр. 70/2017, познат како „Антимафијашки закон“, бидејќи тоа е закон со најголема правна сила во борбата против организираниот криминал во сферата на имотот.

Истрагите сврзани со имот беа иницирани од Обвинителството за тежок криминал, во согласност со упатен акт на Обвинителството на правосудниот дистрикт Валона. Овој акт беше донесен во врска со кривичната постапка за кривичното дело „Перење на имотна корист од кривично дело“, според членот 287 од Кривичниот законик, што се однесуваше на граѓанинот познат како Е. Б.

Истражните дејствија на Обвинителството на правосудниот дистрикт Валона утврдија дека на граѓанинот С. Б., татко на граѓаните И. К. (починат) и Е. Б., му била издадена дозвола за легализација на зграда со градежна површина од 2.500 м², вкупна површина од 3.199 м² и пет ката. Зградата имаше значителна парична вредност.

Поради фактот дека против граѓаните И. К. (починат) и Е. Б. беше поведена истрага за трговија со дрога, на нив и на нивниот имот се применуваше превентивен закон, познат како Антимафијашки закон.

По прелиминарната истрага, Обвинителството за тежок криминал утврди дека на име на граѓанинот С. Б. (таткото) бил регистриран имот со значителна вредност. Овој имот беше несразмерен во однос на приходот на С. Б., бидејќи тој не бил вклучен во некаква профитабилна дејност. Обвинителството, со цел да го заштити имотот од пренесување во сопственост на трето лице, побара Судот за тежок криминал да го заплени имотот.

Судот за тежок криминал, кој е единствениот надлежен суд за спроведување на Антимафијашкиот закон и истраги за имот поврзани со него, го прифати барањето и изрече превентивна мерка заплenuвање на имотот на С. Б., заплenuвајќи го имотот спомнат погоре.

Барањето беше разгледувано во присуство на обвинителот и беа земени предвид документите собрани во текот на истрагата на Обвинителството за тежок криминал и правосудната полиција.

Откако беше известен за решението за заплenuвање, граѓанинот С. Б. поднесе жалба против решението на првостепениот суд за тежок криминал. Апелациониот суд за тежок криминал не го укина решението за заплenuвање на имотот, образлагајќи дека тоа е прелиминарна мерка која била употребена со цел да се гарантира замрзнувањето на имот за кој постоело сомневање дека бил стекнат од криминална активност, конкретно, од трговија со наркотични супстанции во земји на ЕУ од страна на албанските државјани И. К. (починат) и Е. Б.

По заплenuвање на имотот, Обвинителството за тежок криминал спроведе целосна истрага сврзана со имотот, така што ја собра целокупната кривична и имотна документација за лицата под истрага, И. К. (починат), Е. Б. и за лицето поврзано со нив, нивниот татко С. Б., на чие име беше запишан имотот.

По завршување на истрагите за сврзаните кривични постапки, Обвинителството до првостепениот суд за тежок криминал во Тирана поднесе барање за одземање на имотот запишан на име на С. Б.

Во текот на првостепената судска постапка, правниот застапник на засегнатата страна тврдеше дека С. Б. добил значителни заеми од трети лица и дека тој приход бил искористен за градење на зградата за која беше поднесено барање за одземање. Граѓаните А. М., А. Ф., Х. М. и Б. М. беа повикани на судењето во својство на трети страни.

По завршување на судењето, првостепениот суд за тежок криминал во Тирана реши да го прифати барањето за одземање на недвижниот имот од С. Б., пренесувајќи ја сопственоста врз државата.

Беше поднесена жалба до Апелациониот суд за тежок криминал против првостепената одлука на Судот за тежок криминал во Тирана. По испитување на жалбата, Апелациониот суд за тежок криминал одлучи да му го врати предметот на првостепениот суд за тежок криминал, заради повторно судење пред друг совет на тој суд, поради тоа што релевантните прашања не биле правилно утврдени во пресудата.

Во текот на повторното судење, Обвинителството за тежок криминал, како тужител, тврдеше, повикувајќи се на акти на италијанските власти, дека имало докази за постоење на кривични и правосудни постапки против граѓаните Е. Б. и И. К. (починат) во врска со кривичните дела „Поседување и пренесување на наркотични супстанции“ и „Учество во меѓународни организации за пренесување на наркотични супстанции, поседување и пренесување на наркотични супстанции“, двете сторени како дел од група.

За целиот имот за кој беше поднесено барање за одземање постоеше сомневање дека бил стекнат од имотна корист остварена како резултат на криминална активност извршена во странство од страна на лицата под истрага, Е. Б. и неговиот брат И. К. (починат), обајцата синови на С. Б.

Во врска со заплenuтиот имот, обвинителот тврдеше дека, во согласност со членовите 22 и 24 од Законот бр. 10192 од 03.12.2009 г. „За спречување и борба против организиран криминал, трговија со луѓе и корупција преку превентивни мерки во однос на имотот“, имало одредени услови за нивно одземање. Тие се дека, *прво*, имотот бил стекнат со вмешаност на лицата под истрага, Е. Б. и неговиот брат И. К. (починат), во криминална активност. *Второ*, конкретниот имот не соодветствувал на приходите на осомничените и членовите на нивните семејства. *Трето*, имотот бил во директен посед на лицата под истрага. И покрај фактот што имотот во тие документи бил запишан на име на нивниот татко, во неговите искази е наведено дека изградената зграда произлегла од инвестиции на неговите синови Е. Б. и И. К. (починат).

Застапникот на засегнатата страна тврдеше дека зградата била изградена со приход заработен од членови на семејството на С. Б. во Албанија и други членови на семејството кои многу години престојувале во Италија. Овој имот бил запишан на име на С. Б. едноставно затоа што тој бил глава на семејството и заради зачувување на семејното единство и хармонија. Голем дел од изградбата бил реализиран преку заеми добиени од други лица кои беа повикани на

судењето како трети лица. Членовите на семејството, како што се граѓаните Б. Б., Г. Б., А. Б. и Л. Б., тврдеа дека тие работеле во Италија и така стекнале приход од значителна вредност.

Настрана од документацијата и исказите на сведоците кои беа предложени од странките во постапката, судот, исто така, назначи вештаци за да ја проценат вредноста на недвижниот имот.

Судот, исто така, назначи вештак од областа на сметководството за да го пресмета законскиот приход на граѓанинот С. Б. и членовите на неговото семејство и разликата помеѓу приходот и издатоците. Според финансиските вештаци, имало недостиг на ликвидност (заработени приходи) во износ од 17.818.531 албански леки.

По испитување на доказите, судот го прифати барањето за одземање, откако беше правно потврдено дека имотот на име на граѓанинот С. Б. не бил стекнат од него на законски начин, туку како резултат на инвестирање на пари стекнати со криминална активност на неговите синови.

Апелациониот суд за тежок криминал во Тирана ја потврди одлуката на првостепениот суд за тежок криминал во Тирана.

2. Студија на случај за Босна и Херцеговина – Финансиска истрага и меѓународна соработка

а. Опис на случајот

Овој случај беше воден пред Кантоналниот суд во Сараево, од 2016 година до средината на 2019 година, против три обвинети лица; двајца мажи на возраст од 47 години и една жена на возраст од 38 години. Кантоналното обвинителство на кантонот Сараево поднесе обвинителни акти против нив заради учество во организиран криминал, даночна евазија и перење пари.

Првостепената пресуда беше донесена во јули 2008 година, но по жалби од странките, Врховниот суд на Федерацијата на БиХ ја укина таа пресуда и нареди повторно судење.

По повторното судење, првостепениот суд донесе осудителна пресуда, утврдувајќи дека обвинетите биле виновни и ги осуди на казни затвор во траење од 13 години (првообвинетиот и второобвинетиот) и три години затвор за третообвинетата. Покрај државјанство на БиХ, првообвинетиот и второобвинетиот имаат државјанство и на Руската Федерација.

Во моментот овој предмет по поднесената жалба е пред Врховниот суд на Федерацијата на БиХ, а оваа анализа не прејудира одговорност на која било од странките и не ја доведува во прашање презумпцијата на невиност на засегнатите лица, туку единствено се занимава со правните прашања сврзани со одземање на имот.

б. Главни карактеристики на финансиската истрага

Истрагата во овој случај беше водена од Кантоналниот обвинител на Сараево, кој ги координираше истражните активности водени од надлежниот оддел на Државната агенција за истраги и заштита (ДАИЗ), која функционира налик на национална единица за финансиско разузнавање (ЕФР). Почетната информација ја прибави националната ЕФР во 2012 година од комерцијална банка, која, врз основа на нејзиниот систем за набљудување на трансакциите и класификација на ризикот кај поединечни клиенти, во согласност со обврските наложени на банките со новиот Закон на БиХ за спречување на перење пари и финансирање на

терористички дејствија, пријави парични трансакции на банкарските сметки на обвинетите, а потоа ДАИЗ, како национална ЕФР, поведе истражни активности во овој случај.

Конкретна причина за извештајот за сомнителни трансакции (ИСТ) издаден од комерцијалната банка беше присуството на бројни индикатори за сомнителна активност, посебно во текот на кусиот временски период по отварање сметки на жителите на БиХ. Во овој период почнаа да пристигнуваат големи парични износи во трансакции со странски валути, имено, од Обединетите Арапски Емирати (ОАЕ), кои беа следени од базични трансакции за исплати опишани како „исплати за услуги“, заедно со деловна документација што ги придружуваше тие парични трансакции (меморандуми за разбирање), итн.

Потоа беше спроведено активно набљудување на сомнителните банкарски сметки што се водеа кај неколку комерцијални банки, во траење од неколку месеци. Следејќи го издатокот од сомнителните сметки, ЕФР утврди дека парите од тие сметки не биле користени за деловни цели во БиХ, туку за лични потреби, имено, за купување на недвижности, акции во претпријатија, моторни возила и други средства и предмети.

Преку меѓународна соработка, ЕФР го идентификуваше движењето на осомничените во неколку земји, вклучувајќи ги ОАЕ, Русија итн., а со проверки преку Интерпол беше утврдено дека претпријатијата за кои беше откриено дека извршиле исплати во БиХ немале деловни активности во овие земји и биле во суштина фиктивни.

Севкупно, беше откриен проток на повеќе од 20 милиони конвертибилни марки на набљудуваните банкарски сметки, а во соработка со даночната управа беше утврдено дека сите финансиски трансакции извршени кон и од сметките содржеле елементи кои покренале сомневање за даночна евазија.

Круцијално за овој предмет беше тоа што едно вмешано лице беше карактеризирано како политички изложено лице (ПИЛ), важен индикатор во смисла на откривање сомнителни трансакции сврзани со перење пари.

Исто така, интересно е тоа што финансиската истрага откри дека бројни финансиски трансакции во неколку земји, вклучувајќи ја Германија, биле поврзани со мрежа на трансакции кои на крајот завршувале на банкарски сметки на обвинетите во БиХ. Увозот на стоки (оклопни возила), маркетинг услуги итн. биле спомнати како официјална причина и основа за реализација на тие трансакции.

в. Релевантни правни прашања од важност за одземање на имот

Во овој предмет беа идентификувани неколку клучни правни прашања кои треба да се споменат за правилно да се разбере и оцени успехот на целокупната кривична постапка и конфискацијата на одделен криминален имот.

Најпрво треба да се истакне дека еден од клучните предизвици во овој предмет е сврзан со примената на меѓународните правни извори (особено конвенциите) кон кои пристапи Босна и Херцеговина и кои е обврзана да ги применува во нејзиниот правен поредок. Конкретно, судот во овој предмет ја примени Конвенцијата на Советот на Европа (CETS бр. 198) за перење пари, откривање, заплена и конфискација на имотна корист од кривично дело и финансирање на тероризам, која Босна и Херцеговина ја ратификуваше во 2008 година и која е во сила за БиХ од 1 мај 2008 година. Јуриспруденцијата на судовите во однос на директната примена на меѓународните кривично-правни инструменти варираше во тоа време, со оглед на тоа што

тие инструменти беа применувани само во некои случаи. Ќе биде интересно да се види како Врховниот суд на Федерацијата на БиХ ќе одлучи за оваа работа, при што треба да се истакне дека тој не го проблематизираше ова прашање при одлучување за првата жалба.

Исто така, релевантен е правниот стандард за утврдување на кривичното дело перење пари без претходно идентификување на предикатно кривично дело. Поконкретно, Судот во овој предмет не можеше да утврди од кои конкретни кривични дела потекнувале парите кои биле подложени на перење пари и кои на крајот беа конфискувани. Наместо тоа, Судот, повикувајќи се на Конвенцијата, заведе став дека, според членот 9, не мора нужно да се утврди постоење на предикатно кривично дело за да се утврди постоење на кривичното дело перење пари и дека субјективниот елемент на перење пари може да се утврди врз основа на „објективни фактички околности“, што е релативно добро востановен правен стандард на јуриспруденцијата. Може да се каже дека овие фактори директно ги засегаат постоењето и суштината на целата пресуда во предметот и имаат директни реперкусии врз заплenuвањето на незаконски стекнатиот (и испран) имот.

Ако во овој случај е сторено кривичното дело перење пари и ако е допуштена директната примена на меѓународните конвенции, ќе биде неопходно во судската постапка да се утврди предикатното кривично дело од кое настанал сомнителниот имот. Потоа ќе биде релативно лесно да се одбрани ставот дека целиот сомнителен имот подлежи на трајна конфискација, како што е утврдено од Судот во неговата пресуда. Од овие причини, Судот се повика на релевантните одредби на сојузниот Кривичен законик (член 272, став 4), како и на Законот за конфискација на незаконски стекнат имот (член 10) со цел да ја оправда конфискацијата на целиот имот што бил вклучен во перење пари.

Исполнувањето на сите наведени претпоставки би создало кохерентен, рационален и многу ефективен комплет на правни стандарди кои не само што ќе овозможат трајно одземање на имот од голема вредност (приближно 10 милиони евра) како кривично-правен одговор на кривичното дело перење пари, туку, исто така, ќе изградат корисен и неопходен правен став за идната судска практика. Ова е особено важно во контекст на борбата против организираниот криминал, перењето на пари и други сериозни облици на криминал, бидејќи тие се области од висок приоритет во криминалната политика во Босна и Херцеговина.

г. Конкретни информации за одземен имот

Откако судот ја донесе осудителната пресуда, тој, исто така, нареди одземање на имот од осудените лица, што вклучи имоти од голема вредност. Во тој имот влегуваа: готови пари, акции во колективен инвестициски фонд, претпријатија, недвижности, моторни возила и други средства и предмети, како што се мебел и систем за соларно греење.

3. Студија на случај за Косово* - Јавно познат случај на одземање на имотна корист

Овој случај беше избран за целта на потврдување на ефикасноста на спроведување на кривичното законодавство во Косово*, имено, важечките закони, како што се: Кривичниот законик (КЗ), Законикот за кривичната постапка (ЗКП), Законот за проширени овластувања за конфискација на имот и Законот за спречување на перење пари и борба против финансирање на тероризам, чија цел е казнување на криминалитетот и спречување на поединци да стекнат имот преку кривични и незаконски активности, со посебен нагласок врз сторители на кривични дела. Во овој случај сторителот беше јавно познат поединец.

На 28 јуни 2017 година, поранешниот судија К. П. беше казнет од Основниот суд во Приштина со казна затвор во траење од четири години, парична казна во износ од 5.000 евра и забрана за вршење на јавна функција во период од три години. Ова беше во врска со неговата осуда за „незаконско донесување на одлуки“ според членот 432 од ЗКП, „злоупотреба на службената положба или овластување“ според членот 422 од ЗКП, како и „перење пари“ според членот 56 став 1 од Законот за спречување на перење пари и борба против финансирање на тероризам. Беше утврдено дека тој е невин за „даночна евазија“ според членот 313 став 2 во врска со ставот 1 на ЗКП.

Најголемиот дел од пресудата на Основниот суд во Приштина беше потврден од второстепениот суд, кој му изрече поблага казна на обвинетиот, имено, затвор во траење од три години и шест месеци и парична казна во износ од 3.000 евра.

Сепак, на седница на совет одржана на 15 мај 2018 година, Врховниот суд на Косово* делумно го уважи барањето за заштита на законитоста поднесено од бранителот на обвинетиот К. П. и делумно ги укина пресудите на Основниот суд во Приштина и Апелациониот суд во Приштина во врска со кривичното дело перење пари, така што овој дел од предметот му го врати на првостепениот суд за повторно одлучување.

Спомнатата судска постапка беше водена врз основа на обвинителниот акт на Специјалното обвинителство на Косово*, ППС. бр. 22/09, што беше поднесен на 29 декември 2015 година.

Според точката 3 од обвинителниот акт, К. П. беше обвинет за кривичното дело перење пари. Според овој обвинителен акт, во текот на периодот 2002 – 2008 година, К. П. купил повеќе разни имоти со вредност од 1.200.000 евра заради сокривање на потеклото на парите, и покрај фактот дека тој бил свесен дека парите биле имотна корист од криминална активност.

Во обвинителниот акт е наведено дека К. П. купил два стана во Клина, деловни простории и двокатна зграда, две земјишни парцели во Црна Гора и стан во квартот „Улпиана“ во Приштина.

Предметот против поранешниот судија К. П. и петмина адвокати, кои, исто така, беа судени за кривични дела сврзани со корупција и организиран криминал, му беше доделен на Специјалното одделение на Основниот суд во Приштина.

Адвокатите З. М., Л. П., И. С., Ф. М. и Б. Н. беа дел од лицата опфатени со обвинението, заедно со поранешниот судија К. П. Последните тројца од нив биле застапници на осигурителни друштва.

Обвинителниот акт на Специјалното обвинителство во овој предмет беше засновано врз тврдења дека биле сторени кривични дела меѓу кои беа и „организиран криминал“, „незаконско донесување на одлуки“, „злоупотреба на службената положба или овластување“ и „измама“. Лицата опфатени со обвинителниот акт беа обвинети дека прибавиле повеќе од 1 милион (поточно, 1.200.000) евра од незаконски активности.

Првиот обвинителен акт сврзан со овој предмет беше поднесен на 12 декември 2013 година и беше уреден со конкретизирање на наводите на 14 ноември 2014 година, 30 јуни 2017 година и 14 август 2017 година.

Според обвинителниот акт, сите обвинети биле членови на организирана криминална група чии жртви биле осигурителни друштва кои работат во Косово*.

Според обвинителниот акт, криминалната група била создадена, управувана, надгледувана и контролирана од поранешниот судија на Основниот суд во Клина, К. П.

К. П., според обвинителниот акт, успеал да се договори со членовите на криминалната група да „фабрикува“ судски предмети, незаконски да донесува одлуки, да фалсификува документи, да презентира неточни факти, да ја злоупотребува службената положба или овластување, како и да не ги почитува судските овластувања. Ова се случило заради незаконско прибавување на огромни износи на парични средства на брз и лесен начин, на штета на други лица.

Според обвинителниот акт, К. П. се договорил да остварува незаконска добивка со адвокатите обвинети во овој предмет, кои, исто така, по К. П. биле главни алки во синџирот на криминални активности.

Во обвинителниот акт е наведено дека З. М. му дал овластување на К. П. да има пристап до неговата сметка во банка, незаконски манипулирајќи со голем паричен износ. Потоа, било договорено со застапници на осигурителни друштва, како што се И. С., Ф. М. и Б. Н., да се согласат со предложените одлуки на К. П. во текот на судските расправи. Понатаму, во обвинението е наведено дека била создадена врска и со лекари специјалисти, главно ортопеди, како што е лекарот Б. Б.

Според обвинителниот акт, оваа активност траела од 2004 година до 2008 година. Поради оваа активност, според обвинителниот акт, обвинетите незаконски го поделиле меѓу себе износот од 1.225.927,93 евра. Обвинителниот акт наведува дека сите дејствија на обвинетите содржеле елементи на кривично дело на организиран криминал.

К. П. беше обвинет за незаконско донесување на судски одлуки и злоупотреба на службената положба или овластување. З. М. и Л. П. беа обвинети за повреда на довербата. Г. М. и Б. Н. беа обвинети за измама и злоупотреба на службената положба, а И. С. беше обвинет за злоупотреба на службената положба или овластување.

К. П. беше истовремено обвинет во друг кривичен предмет и на 28 јуни 2017 година беше осуден од Основниот суд во Приштина на казна затвор во траење од 48 месеци, парична казна во износ од 5.000 евра и забрана за вршење на јавна функција во траење од три години.

Беше утврдено дека К. П. е виновен за три од четирите точки од обвинението. Во однос на првата точка, донесување на незаконски одлуки, К. П. беше осуден и казнет со затвор во траење од 18 месеци. Во врска со втората точка, злоупотреба на службената положба, К. П. беше осуден и казнет со затвор во траење од 24 месеци. Исто така, К. П. беше огласен за виновен според третата точка, перење пари и беше казнет со затвор во траење од 18 месеци и парична казна во износ од 5.000 евра. К. П. не беше огласен за виновен во врска со четвртата точка од обвинението, даночна евазија. На 14 декември 2017 година Апелациониот суд му ја потврди затворската казна на К. П.

Имотот прибавен со извршување на кривичните дела вредеше преку еден милион евра. Тој вклучуваше стан во Клина, стан во Приштина, земјиште во Улцињ во Црна Гора со површина од 308 м², земјиште во Улцињ со површина од 171 м², деловни простории, возило од марката „Ауди А6“, како и парични средства прибавени со продажба на две деловни простории. Овој имот беше одземен од обвинетиот.

На 4 февруари 2019 година поранешниот судија К. П. беше осуден од Основниот суд во Приштина за перење пари и му беа изречени казна затвор во траење од 1 година и парична

казна во износ од 3.000 евра. Пресудата беше донесена од судијата Н. К. по утврдување дека обвинетиот К. П. бил виновен поради тоа што К. П. во периодот 2004–2008 г. купил бројни имоти, и покрај тоа што бил свесен дека парите биле имотна корист од криминална активност и тоа го направил заради сокривање на потеклото на парите.

4. Студија на случај за Црна Гора – Проширена конфискација

Опис на случајот

Овој случај беше поведен пред Вишиот суд во Подгорица, против деветмина обвинети; осум мажи и една жена. Вишото обвинителство на Подгорица поднесе обвинителни акти за кривични дела трговија со дрога.

Правосилната пресуда беше донесена во септември 2016 година и со неа беше утврдено дека обвинетите биле виновни.

Спецификација на одземениот имот

Откако судот донесе правосилна и извршна пресуда, тој истовремено нареди конфискација на имотите на осудените лица.

Следниве имоти беа конфискувани од осуденото лице:

НЕДВИЖНИНИ

- а) недвижен имот запишан на име на еден од обвинетите;
- б) недвижен имот запишан во подрачната единица на Управата за недвижности на Црна Гора за општината Никшиќ. Конкретно, се работеше за стан со површина од 64 м².

Главни карактеристики на финансиската истрага

Вишото обвинителство на Подгорица водеше финансиска истрага за да ги утврди законски остварениот профит и имот на обвинетиот. За станот спомнат погоре беа собрани докази во текот на истрагата дека тој бил прибавен со криминална активност, имено, дека обвинетиот немал доволно законски остварени приходи за купување на станот, а вредноста на станот била значително несразмерна во однос на неговиот законски остварен приход.

Важно е да се нагласи дека примената на тајни мерки за надгледување во текот на кривичната постапка против обвинетиот доведе до собирање на информациите спомнати погоре. Доказите беа прибавени од телефонски разговор со кој обвинетиот побарал одредени поединци да потврдат дека му позајмиле пари за купување на спомнатиот стан.

Релевантни правни прашања за одземањето на имот

По поднесеното барање за донесување наредба за конфискација на спомнатиот стан, судот во постапката утврди дека осуденото лице не можело со потребниот степен на веројатност да докаже дека станот бил стекнат на законски начин. А по споредување на законски остварениот приход и издатоците на осуденото лице наспроти вредноста на неговиот стан, судот утврди дека имало значителен несразмер. Секако, имало разумно сомневање дека

станот бил стекнат преку вршење на криминална активност. Судот особено го истакна фактот дека осудениот никогаш не било вработен и дека никогаш не остварил некаков личен доход, а поради овие причини, тој не можел да заработи 47.000 евра за купување на станот.

На 26 јануари 2019 година Вишиот суд во Подгорица донесе одлука за конфискација на станот од осуденото лице. На 1 април 2019 година беше одбиена жалбата на осуденото лице што била поднесена преку неговиот адвокат и така станот беше конфискуван.

5. Студија на случај за Северна Македонија – Одземање на предмети и конфискација на имотна корист од кривични дела⁴

Шверцот на тутун и со него сврзаната даночна евазија добија сериозни размери во 1990-те и на почетокот на 2000-те, па оттаму македонските власти му посветија внимание на справувањето со предизвиците на спречување и казнување на тие кривични дела. Успешното процесуирање на т.н. случај „Пепел“ го оправдува кусиот опис во следните пасуси.

По откривање на „тутунската мафија“ во Куманово, која му причини значителна штета на државниот буџет⁵ и врз основа на наодите од кривичната истрага кои укажуваа на веројатност дека била извршена серија на кривични дела, Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција во 2009 година поднесе обвинителен акт против 33 лица пред Основниот суд Скопје I – Скопје (првостепениот суд) под обвинение за кривичните дела „Злосторничко здружување“ (член 394(1) од Кривичниот законик (КЗ)), „Злоупотреба на службената положба и овластувања“ (чл. 353(4) од КЗ), „Неовластена трговија со [...] тутунски производи“ (чл. 60 од Законот за акцизи) и/или „[...] неовластена употреба на туѓа фирма“ (чл. 285(1) од КЗ)⁶ и исто така побара одземање на предмети и конфискација на имотна корист од овие кривични дела.

Првостепениот суд во 2010 година донесе пресуда,⁷ со која утврди дека првообвинетиот Б. С. во средината на 2006 година, по стекнување сопственост на 55,95% од акциите на ТКК, ги поставил своите луѓе од доверба Н. С. и Р. Р. во раководните структури на претпријатието и заедно со нив создал криминална група од 20 други обвинети која се фокусира на врз неовластена трговија и неовластена употреба на трговска марка на други фирми преку производство на ниско квалитетни цигари без лиценца за производство. Судот утврди неплатен данок на цигари (акциза) почнувајќи од октомври 2008 година во денарска противвредност на 6,57 милиони евра, а Б. С. ги поттикнал Н. Н. и М. Ѓ. да ги злоупотребат нивните службени положби и овластувања во ТКК, преку наредување исплата на 1,05 милиони американски долари и 5,18 милиони евра на странското претпријатие „Ш.К.“ од К., врз основа

4 Оваа анализа беше напишана од м-р Зоран Гаврилоски, адвокат и правен консултант (преведувач).

5 Министерство за внатрешни работи, Состојби и резултати во откривање случаи на коруптивна злоупотреба на службената положба 2007-2009, 09.12.2009 (<http://arhiva.mvr.gov.mk/ShowAnnouncements.aspx?ItemID=8011&mid=1094&tabid=201&tabindex=0>). Информацијата од Министерството се однесуваше на 47 лица осомничени за сторување на кривични дела и наведе дека севкупната штета изнесувала 55,3 милиони евра. Властите на разни локации откриле повеќе од 20 тони незаконски произведени цигари (види ја подолу статијата од Макфакс).

6 Првообвинетиот Б. С. беше обвинет (со обвинителниот акт Ко. бр. 119/08 од 16 јануари 2009 година) за спомнатите кривични дела, додека останатите 32 лица беа обвинети за некои од овие кривични дела.

7 Основен суд Скопје I (кривичен суд) – Скопје, пресуда V КОК бр. 3/09 од 25 март 2010 година, сега правосилна (достапна на: <https://www.akademik.mk/wp-content/uploads/2011/10/Presuda-pdf.pdf>), со која беа осудени повеќето од обвинетите.

на фактури издадени во врска со фиктивен договор за купопродажба со тоа претпријатие, иако претпријатието „Ш.К.“ не се занимавало со производство на тутун. Б. С. беше осуден на казна затвор во траење од пет години и му беше наредено да плати парична казна во износ од 25.200 евра, а санкциите против другите обвинети беа поблагии.

Во согласност со општата одредба од членот 100-а („Услови за одземање предмети“) од КЗ, која пропишува дека никој не може да ги задржи или присвои предметите што настанале од извршување на кривичното дело или кои биле наменети за извршување на кривично дело и посебните одредби од членовите 285 и 394 од КЗ кои се однесуваат на одземање предмети од соодветните кривични дела, првостепениот суд нареди одземање на следниве предмети: 77 фотографски филмови – негативи и 25 офсетни плочи со натписи Марлборо, ХВ, МТ, Вест, Ронсон, Родео и други марки на странски цигари; големи количини на цигари, табаци хартија за цигари и пакувања на цигари; амбалажи, картонски пакувања и контролни маркици и ознаки за разни видови на цигари со соодветни натписи; машини за производство и пакување на цигари; голем број на возила (и документи за нив) користени за транспорт на цигари; големи количини на домашни и странски валути; многу мобилни телефони, компјутери и други технички уреди итн.

Во согласност со одредбите на ставот 1 од членот 97 („Конфискација на имот и имотна корист“) од КЗ, кој предвидува дека никој не може да ја задржи користа прибавена со кривично дело, со решението на првостепениот суд за конфискација на имотна корист (донесено според чл. 97(2) од КЗ) им наложи на:

- осудените да платат солидарно (според нивниот поединечен придонес во реализација на криминалниот потфат и нивното стекнување имотна корист од кривичните дела) вкупен износ во денарска противвредност од 6,57 милиони евра (што е еднакво на износот на неплатената обврска за акциза на тутунски производи), а ако конфискацијата на тој износ не би била можна, тогаш би требале да се конфискуваат движниот и недвижниот имот на сторителите, како и други, средства, материјални и нематеријални права или друг имот што соодветствува на стекнатата имотна корист; и
- правното лице „Ш.К.“ да плати 1,05 милиони американски долари и 5,18 милиони евра (незаконска имотна корист стекната со исплати примени според фиктивни фактури во врска со непостоечка продажба на тутун на ТКК), а ако конфискацијата на овие износи не би била можна, би требало да се конфискува движен или недвижен имот, како и други средства, материјални или нематеријални права или друг имот што соодветствува на стекнатата имотна корист.

По поднесената жалба беше потврдена првостепената пресуда.⁸ Конфискацијата не беше разгледувана во пресудата на Европскиот суд за човекови права (ЕКЧП),⁹ кој го отфрли барањето за исплата на материјална штета во износ од 5,76 милиони евра што, наводно, била причинета поради неможноста на Б.С. да презема активности неопходни за нормално функционирање на претпријатието ТКК додека бил во притвор, бидејќи немало причинско-последична врска помеѓу утврдената повреда на правото на слобода на Б.С. и наводната материјална штета.

8 Макфакс, „Апелација ја потврди пресудата за [Б.С.]“, 16 март 2011 г. (<https://makfax.com.mk/crna-hronika/249095/>).

9 Пресуда на ЕКЧП во предметот С[...] против [...] Република Македонија, бр. 8784/11, 7 јуни 2018 (<https://hudoc.echr.coe.int/>), §§ 47 и 49.

Процесуирањето на случаи на „тутунската мафија“ кон крајот на 2000-те¹⁰ се чини дека имаше позитивно влијание врз намалување на „сивиот пазар“ на тутунски производи (4 пати помал во 2010 г. во споредба со 2006 г.¹¹) и даночна евазија (2,5 пати повеќе даноци беа собрани во 2018 г. во споредба со 2010 г., според Министерството за финансии), и покрај континуираната даночна евазија од шверц на сиров тутун.¹² Македонската историја на успехот понатаму е потврдена со наоди од неодамнешна регионална студија за незаконска трговија со тутун и тутунски производи во Западниот Балкан.¹³

	Хрватска	Словенија	БиХ	Србија	Црна Гора	Северна Македонија	Косово*
Даноци избегнати поради шверц на тутун, во мил. евра	59,22	8,55	129,07	64,72	23,28	6,24	15,69
Несобрани даноци од тутун, во % од БДП	0,2	0,1	0,9	0,2	0,6	0,1	0,2
Вкупно несобрани даноци од тутун, како удел во вкупната даночна евазија, во %	6,6	1,9	11,6	3,4	8,0	1,0	7,4

Иако нивото на даночна евазија во Северна Македонија поради шверц на тутун е најниско во регионот, успехот во справување со одделни кривични дела преку, меѓу другото, одземање на предмети и конфискација на имотна корист од кривично дело допрва треба да биде надополнет со процесуирање на познати и важни случаи на организиран криминал (особено криминалот на „белите крагни“) во разни сфери.¹⁴

6. Студија на случај за Србија – Доказни стандарди

Овој предмет на конфискација беше избран бидејќи тој го покренува прашањето како да се докаже законското стекнување на имот од страна на осуден поединец и применувањето на закон што е поповолен за него.

Овој предмет беше конечно одлучен од Врховниот касационен суд, кој одлучи по барање за заштита на законитоста, кое е вонреден правен лек. Постапката се однесува на конфискација на имот на осуден поединец, откако пресудата донесена од Специјалното одделение за организиран криминал стана правосилна.

Во неговата пресуда од 13 април 2017 година, Специјалното одделение за организиран криминал на Вишиот суд во Белград утврди дека обвинетиот А. А. бил виновен за измама според членот 208(4) од Кривичниот законик во врска со ставот 1 од тој член и за соучесништво во кривично дело според членот 346(2) од Кривичниот законик во периодот од јануари 2004 година до 13 ноември 2009 година. Обвинетиот се жалеше против пресудата до Специјалното одделение на Апелациониот суд во Белград, што ја донесе својата пресуда на 5 март 2018 година. Овој суд делумно ги уважи жалбените наводи на обвинетиот, ја преиначи првостепената пресуда и утврди дека обвинетиот е виновен само за измама, но не и за соучесништво во кривично дело. Со оваа правосилна пресуда, обвинетиот беше осуден на казна затвор во траење од три години и шест месеци и на парична казна во износ од еден милион динари (приближно околу 8.500 евра).

Откако пресудата стана правосилна, заменик на обвинителот за организиран криминал на 9 мај 2018 година поднесе барање за конфискација на имотна корист прибавена со кривичното дело што било извршено од обвинетиот/осудениот.

По завршување на постапката за конфискација, Специјалното одделение на Вишиот суд во Белград донесе одлука со која го уважи барањето на обвинителот и нареди конфискација на имотот на обвинетиот/осудениот, особено: стан во Белград со површина од 218 м², гаражен простор со површина од 12 м² и земјиште во близина на Белград со површина од 4.850 м². Деталите за имотот беа наведени во одлуката. Судот одлучи дека, до правосилноста на неговата одлука, конфискуваниот имот треба да биде управуван од Дирекцијата за управување со одземен имот.

Апелациониот суд во Белград правосилно одлучи на 30 јануари 2019 година, одбивајќи ја жалбата на обвинетиот и потврдувајќи ја првостепената одлука. Одлуката на Апелациониот

14 Во т.н. предмет „Труст“ во текот на кривичната постапка беше замрзнат движен и недвижен имот со вредност од околу 14,5 милиони евра, од правни лица и нивниот управител кој, со злоупотребување на постапките за тендери, предизвикал штета за државниот буџет во износ од 17 милиони евра. Информацијата за неодамнешните напори на Агенцијата за управување со одземен имот да изврши конфискација можат да се најдат во прилогот на Светлана Божиновска „Изготвени решенија за конфискација на имотот на С.К.“, ТВ „24 вести“, 18 јули 2019 г. (<https://www.24.mk/details/izgotveni-reshenija-za-konfiskacija-na-imot-na-sead-kochan>).

10 Според ТВ „Канал 5“, „Конфискација на имот на сторителите на организиран криминал со тутун“, 19 март 2013 г. (<https://kanal5.com.mk/articles/168603/konfiskacija-na-imot-na-storitelite-na-organiziran-kriminal-so-tutun>), портпаролот на Владата на 19 март 2013 г. информираше за конфискација на 56% од акциите на г. Б. С. во ТКК и конфискација на значителни парични износи (тогаш биле конфискувани и некои недвижности), како и за конфискација на имот на лица вмешани во „Ј.Т.“ од Р., кои му причиниле штета на Буџетот на државата во износ од 2,5 милиони евра од март 2001 г. до март 2007 г.; и лица вмешани во ТКП од П., кои причиниле штета на државата во износ од 7 милиони евра од 1.1.2005 до 31.3.2006.

11 Министерство за финансии, „Македонија успешно се справува со организираниот шверц на цигари, сивиот пазар редуциран на 6%“ (<https://www.finance.gov.mk/mk/node/1814>), недатирана статија, во која е наведена информација дека намалувањето на уделот на „сивиот пазар“ од 25% (2006 г.) на 6% (2010 г.) било придружено со зголемување од 80% на приходите од законска трговија со тутунски производи.

12 Теофил Блажевски, „Шверц на тутун – државата и легалниот пазар губат милиони евра“, на веб платформата на граѓански организации за борба против корупцијата, 2019 (<http://antikorupcija.mk/uploads/documents/3/Istrazuvacka%20storija%20-%20Teofil%20Blazevski.pdf>).

13 Во проектот „Незаконска трговија со тутунски производи: Искуства со шверцот вдолж балканската рута“ (финансиран од PMI IMPACT и спроведуван од Институтот за економика – Загреб од јули 2017 г. до септември 2019 г.), чија конкретна цел беше да создаде цврста доказна основа за незаконската трговија со тутун во Словенија, Хрватска, Босна и Херцеговина, Србија, Црна Гора, Северна Македонија и Косово*, беше напишана студијата „Illegal Trade of Tobacco Products: Smuggling as Experienced along the Balkan Route – BalkanSmugg“ (<https://www.eizg.hr/UserDocImages/projekti/Balkansmugg/BalkanSmugg-Study.pdf>). Во проектот беа оценети ставовите и практиките на пушачите во однос на купување цигари од „сивиот пазар“, а релевантните податоци беа прибавени во 2018 г. со спроведување на анкета со 3.000 испитаници во секоја земја, односно вкупно 21.000 испитаници во регионот.

суд во Белград покажува дека фактичката состојба во однос на конфискуваниот стан во текот на постапката за конфискација била спорна, со оглед на тоа што првостепениот суд не ги уважил наводите на обвинетиот и неговиот сведок Б. Б. дека второспомнатиот го купил станот од првостпомнатиот десет години порано и дека обвинетиот не бил сопственик ниту на станот, ниту на гаражата.

Апелациониот суд ги прифати наодите на првостепениот суд, кој заклучи дека анализата на сите презентирани докази, посебно на исказите дадени од сведокот Б. Б. и обвинетиот, и во постапката на првично одземање (заплена) и во постапката за конфискација, покажале дека договорот за купопродажба на недвижноста склучен помеѓу обвинетиот и сведокот не можел да се третира како правно валиден за стекнување сопственост над имотот во овој конкретен предмет, бидејќи договорот не бил заверен од суд. Судот дојде до ист заклучок по анализирање на фактичката состојба, особено тврдењата дека обвинетиот му го продал станот на сведокот во 2009 година, утврдувајќи дека второспомнатиот ниту се обидел да го завери договорот, ниту го завел договорот во катастарот на недвижности и дека дури во јуни 2018 година сведокот го тужел обвинетиот, барајќи да му го отстапи поседувањето на станот или да му ги плати парите кои тој ги исплатил за станот. Судот сметаше дека исказот на сведокот бил неубедлив, со оглед на исказот на обвинетиот во текот на постапката за заплена на станот во 2011 година, кога тој не спомна дека му го продал станот на сведокот; всушност, обвинетиот тогаш тврдел дека го купил станот уште додека тој бил во градба, дека сè уште не ја платил цената на станот и дека ќе стане негов сопственик штом тој биде изграден и штом ја плати договорената цена. Обвинетиот за прв пат го спомна сведокот во јуни 2018 година, во текот на постапката за конфискација, па затоа Судот заклучи дека двете изјави и исказите на сведокот биле дадени за да се спречи конфискацијата на станот. Според заверен договор за купопродажба, обвинетиот го купил станот за 309.100 евра на 5 април 2007 година.

Таква судска анализа на фактичката состојба е многу релевантна за судската практика во земјата, бидејќи обвинетите во постапки за заплена/конфискација често до судовите поднесуваа незаверени договори, заедно со искази на сведоци со кои ја поткрепуваа нивната автентичност, па поради тоа овој предмет е илустрација на бројните факти кои судот ги зема предвид при одлучувањето. Судската практика во земјата за таквите прашања сè уште не е целосно усогласена.

Понатаму, судот ги одби наводите на обвинетиот дека тој заработил добивка од 1.444.864 евра како сопственик на претпријатие во Црна Гора од 1998 година до 1 септември 2009 година и дека заплениот имот го купил законски со негови пари (за да ги поткрепи овие наводи, адвокатот на обвинетиот предложи да се одреди финансиски вештак кој би презентирал свој наод и мислење пред судот). Судот утврди дека обвинетиот во текот на постапката за привремено одземање (заплена) и конфискација не презентирал ниту еден веродостоен доказ што би ги поткрепил таквите наводи, додека, од друга страна, обвинителот доставил веродостојни докази, особено јавни документи за законските приходи на обвинетиот и неговата сопруга, докажувајќи дека вредноста на стекнатиот имот далеку го надминувала збирот на нивните законски приходи. Судот утврди дека, во текот на постапката за конфискација, обвинетиот не доставил до судот оригинални документи за деловните активности на претпријатието во Црна Гора, вклучувајќи ја неговата сметководствена евиденција за таа работа во која било форма или други документи со правна сила на јавни документи за докажување на постоењето и деловните активности на претпријатието. Судот утврди дека обвинетиот сакал да повика вештак за да ја одолговлече постапката, дотолку повеќе што Судот утврди, врз основа на извештај од административниот оддел на Министерството за финансии надлежен за борба против перење пари дека обвинетиот навистина бил соосновач на претпријатие во Црна Гора, но дека тоа претпријатие било основано во 2007 година, откако обвинетиот го купил спорниот стан во Белград.

Судот утврди дека Обвинителството докажало постоење на очигледен несразмер помеѓу вредноста на имотот на обвинетиот и неговиот законски приход, што, заедно со фактот дека тој бил огласен за виновен за измама, покажувало дека неговиот имот претставувал имотна корист од кривично дело.

Конечно, обвинетиот тврдеше пред Апелациониот суд и Врховниот касационен суд дека бил повреден законот, бидејќи во неговиот предмет бил применет Законот од 2016 година за конфискација на имотна корист од кривично дело (ЗКИККД), наместо ЗКИККД од 2008 година. Тој тврдеше дека ЗКИККД од 2008 година, што важел во времето на сторување на кривичното дело за кое тој бил осуден, бил поповолен за него, бидејќи не бил применлив на измама инкриминирана со членот 208(4) од Кривичниот законик, наспроти ЗКИККД од 2016 година. Поради тоа, обвинетиот наведе дека имало повреда на членот 5 од Кривичниот законик и членот 2 од ЗКИККД, т.е. дека во неговиот предмет не бил применет поблагиот закон.

И Апелациониот суд и Врховниот касационен суд зазедоа ист став во однос на овие наводи на обвинетиот. Тие утврдија дека одредбата за примена на поблагиот закон не била повредена. Судското образложение на неговиот став е релевантно за судската практика во земјата, бидејќи ова прашање за прв пат е покренато пред Врховниот касационен суд на Србија и пресудено од него.

Двата суда сметаа дека ЗКИККД воспоставил две одделни постапки, една за привремено одземање (заплена) на имот и една за конфискација на имотна корист од кривично дело. Според нивното мислење, овие постапки се разликувале според правните ефекти, околностите во кои имотот бил заплена/конфискуван и функционалната јурisdикција и тие не биле условени една од друга. ЗКИККД пропишува дека постапката за конфискација следи по правосилноста на пресудата, па затоа таквата постапка се води одделно и може да се води само во определена процедурална ситуација. Поради тоа, поведувањето и спроведувањето на постапката за конфискација е ексклузивно сврзано со моментот на донесување на правосилна осудителна пресуда за кривично дело наведено во членот 2 од ЗКИККД.

Според тоа, законот што е важечки во времето на донесување на правосилната пресуда се применува во постапката за конфискација. Со оглед на тоа што обвинителот побара конфискација на 9 мај 2018 година, по правосилноста на пресудата со која беше утврдено дека обвинетиот бил виновен за измама, беше утврдено дека Судот правилно го применил ЗКИККД од 2016 година (*Службен весник на Република Србија*, бр. 94/2016), што во членот 2(1(4)) утврдува дека тој ќе се применува, меѓу другото, на кривичното дело „измама“, инкриминирано во членот 208(4) од Кривичниот законик.

Прилог 1 – Статистички преглед на податоци за привремено одземен и конфискуван имот во регионот

Албанија									
(податоци од Судот за тежок криминал и Агенцијата за управување со замрзнат и конфискуван имот)									
Табела 1									
Година	Вкупен број на предмети пред судовите	Вкупен број на завршени предмети пред судовите	Вкупен број на предмети во кои имотот бил привремено чуван	Број на извршени наредби за замрзнување	Процент на вредност на замрзнатиот имот	Процент на вредност на имот за можна последователна конфискација во времето на замрзнувањето	Вкупен број на предмети во кои имотот бил трајно одземен	Број на извршени наредби за конфискација	Процент на вредност на имотот што бил одземен во времето на конфискација
2018	27	26	9	7	Вкупно: 901.326.213,03 лек. (7.268.759,78 евра)	Вкупно: 901.326.213,03 лек. (7.268.759,78 евра)	10	5	Вкупно: 515.291.000,60 лек. (4.155.572,585 евра)
2019 (1.1.- 30.6.)	7	7	4	4	Вкупно: 34.033.071,50 лек. (278.959,60 евра)	Вкупно: 34.033.071,50 лек. (278.959,60 евра)	2	2	Вкупно: 49.740.652,24 лек. (407.710,26 евра)

Босна и Херцеговина

Табела 2

Година	Вкупен број на предмети пред судовите	Вкупен број на завршени предмети пред судовите	Вкупен број на предмети во кои имотот бил привремено чуван	Број на извршени наредби за замрзнување	Процент на вредност на замрзнатиот имот	Процент на вредност на имот за можна последователна конфискација во времето на замрзнувањето	Вкупен број на предмети во кои имотот бил трајно одземен	Број на извршени наредби за конфискација	Процент на вредност на имотот што бил одземен во времето на конфискација
	160	33	54	54	1.494.434 евра		33		377.159

Косово*

Табела 3

Извештаи со статистички податоци на националниот координатор за борба против економски криминал, Совет на обвинители на Косово*

Година	Вкупен број на предмети пред судовите	Вкупен број на завршени предмети пред судовите	Вкупен број на предмети во кои имотот бил привремено чуван	Број на извршени наредби за замрзнување	Процент на вредност на замрзнатиот имот	Процент на вредност на имот за можна последователна конфискација во времето на замрзнувањето	Вкупен број на предмети во кои имотот бил трајно одземен	Број на извршени наредби за конфискација	Процент на вредност на имотот што бил одземен во времето на конфискација
	нема податоци	2	нема податоци	нема податоци	27.867.583,23 евра	27.867.583,23 евра	2	нема податоци	нема податоци
2019	57	2	57	нема податоци	2.118.537,47 евра	2.118.537,47 евра	2	нема податоци	нема податоци

Табела 3а

Статистички податоци на Агенцијата за управување со секвестриран и конфискуван имот, кои се однесуваат на конфискација и запленување на незаконски прибавен имот

Година	Секвестрација	Конфискација	Вкупно	Вратен износ
2018	891.330,93 евра	54.318,66 евра	945.649,59 евра	42.760,00 евра
2019	102.276,68 евра	1.715,00 евра	103.991,68 евра	

Агенцијата за управување со секвестриран и конфискуван имот изврши 32 решенија (19 за секвестрација, 4 за конфискација, 8 за враќање и 1 за употреба). Во текот на овој период, беа спроведени 3 (три) аукции и беа прибавени приходи во износ од 19.460 евра.

Табела 4

Период	Финансиски истраги	Видови на кривични дела	Видови на имот кои биле запленети и замрзнати
Јан.-септ. 2019	во 10 предмети против 184 физички лица 150 правни лица	Учество во организирана криминална група; Перење пари; Даночна евазија; Злоупотреба на службената положба; Криминалење; Поткуп; Тероризам	станбена зграда, хотели, деловни простори со површина од 212.392 м ² , двор со површина од 500 м ² , подрум со површина од 37 м ² , гаражи со површина од 522 м ² , земјиште со површина од 113.278 м ² , хартии од вредност – преку 138.719.016,00 акции

Табела 4а

Имотна корист конфискувана врз основа на договори за признавање на вината од 2016 до 2019 година

Бр.	Предмет	Конфискувана имотна корист
1.	„TRADEUNIQUE“	19.810.047,38 евра
2.	„М.М.“	385.185,20 евра
3.	„COPYRIGHT“	2.191.012,62 евра
4.	„С.М.“	1.096.000,00 евра
5.	„Г.Ц.“	3.842.766,69 евра
6.	„Г.Ц.“	2.254.585,24 евра
7.	„Арменко“	100.000,00 евра
8.	„И.Б.“	40.000,00 евра
9.	„КЛАП“	780.000,00 евра
10.	„ВАРДАР“	1.490.000,00 евра
11.	„ПОРЕЗИ II“	188.000,00 евра
12.	„ЗЕТА“	196.000,00 евра
13.	Други	157.000,00 евра
	ВКУПНО:	32.530.897,13 евра

Северна Македонија

Табела 5

Бр.	Број на предмет	Вид на кривично дело	Број на лица од кои бил конфискуван имотот	Вид на конфискуван имот/вредност
1.	КО бр. 3/13	Чл. 215 и чл. 273 од Кривичниот законик (КЗ)	1	150 евра
2.	КО бр. 139/14	Чл. 394 (260 и 258) од КЗ	1	5.000 евра 1 пиштол 4 куршуми
3.	КОКГ бр. 5/17 од 18.05.2017	Чл. 394 (353) од КЗ	4	1.003.067 ден.
Вкупно за 2017 година:			6 лица	5.150 евра 1.003.067 ден. 1 пиштол 4 куршуми
1.	КО бр. 91/14 КОКГ бр. 18/18 од 03.12.2018	Чл. 353 од КЗ	3	10.721.903 ден.
2.	КО бр. 38/16 КОКГ бр. 20/18 од 27.09.2018	Чл. 418-г од КЗ	1	34.440 ден
3.	КО бр. 97/12 КОКГ бр. 9/17 од 16.05.2018	Чл. 394 (279 и 353) од КЗ	12	64.799.250 ден.
4.	КО бр. 85/18	Чл. 353 од КЗ	1	26.653.281 ден.
Вкупно за 2018 година:			16 лица	102.208.874 ден.

Србија

Табела 6

2018

No.	Судска институција	Вид на кривично дело	Вид на имот	Вредност
1.	А.П. Д.Е. Ј.Ц.	Обвинителство за организиран криминал, наредба ТОК xxx/17 од 19.2.2018	- 630.920 евра - 50 американски долари - 3.480 австралиски долари - 18.300 чешки круни - 40 источно карипски долари - 9.000 јапонски јени - 60 хонгконгски долари - 863 сингапурски долари - 2.985 кинески јуани - 528.000 виетнамски донги - 2.500 тајландски бахти - 3.870 австралиски долари	
2.	А.К. (обвинет) М.К. (трето лице)	Виш суд на Белград	Чл. 346(3) од КЗ	- земјиште, Сурчин - кука во Белград - моторцикл „Хонда“ - возило QUAD 350.000 динари 1.024.899,99 дин.

3.	Д.Т. (обвинет) В.Т. (трето лице) М.Т. (обвинет) Л.С. (трето лице) М.Н. (трето лице) О.Н. (обвинет)	Виш суд во Белград – специјален оддел	Чл. 346(5), 246(4) и 231(2) од КЗ	- стан во Чачак - стан во Чачак - куќа во Чачак - возило „AUDI A8“ - стан во Белград - стан во Чачак - стан во Белград - возило „Škoda superb“ - канцелариска зграда во Ваљево - возило „Audi A6“ - стан во Чачак	34.000 евра 30.000 евра 9.000.000 дин. 1.679.989,08 дин 82.500 евра 17.550 евра 36.500 евра 919.801,50 дин. 20.000 евра 2.226.600 дин. 14.500 евра
4.	З.А. (обвинет) В.И. (обвинет)	Виш суд во Ниш	Чл. 214(3) и 229(3) од КЗ	- куќа - 40 м ² - куќа - 100 м ² - канцелариска зграда - 72 м ² - 2 деловни простории - 32 м ² и 40 м ² - зграда - 90 м ² - куќа - 95 м ² и придружна зграда - 21 м ² - стан во Ниш - две куќи - 60 м ² и 36 м ² и придружна зграда од 24 м ² , со градежно земјиште во близина на зградата - 105 м ² - стан - 42 м ² - стан - 30 м ² - деловни простории - 195 м ² - стан - 175 м ² - стан - 75 м ² - стан - 67 м ² - стан - 68 м ² - подрумска површина - 8 м ² и помошна просторија - 5 м ² - гаража - 45 м ² - куќа - 68 м ² , со придружна зграда, површина 63 м ² и земјиште покрај објекти на Црни Врх - 70% од акциите во претпријатието XXX LLC - 4 куќи со површини од: 59,50 м ² , 22,50 м ² , 30,81 м ² и 123 м ² , вкупна површина: 235,81 м ² - канцелариска зграда - 138 м ² - деловни простории - 176 м ² - деловни простории - 95 м ²	322.270 евра (според договор за продажба на акции од 21.12.2017 г.)
5.	Б.Г. (обвинет)	Основно јавно обвинителство во Нови Пазар	Чл. 229(3) од КЗ	- 30.000 евра	
6.	Р.М. (обвинет) XX LLC (трето лице)	Вишо јавно обвинителство во Ниш Виш суд во Ниш	Чл. 234(3) од КЗ	-15.651 (53,34%) обични акции во XX LLC - 1.904 (6,48%) обични акции во XX LLC	Договор за продажба на акции за 51 милијарди дин. или 553.766,37 евра, за 15.651 акции (53,34538%) со номинална вредност 1.500 дин.
7.	Г.Р. (обвинет)	Виш суд во Белград - Специјално антикорупциско одделение	Чл. 367(1) од КЗ	- 7.050 евра - 500 американски долари - 190 хрватски круни	

8.	О.М. (обвинет)	Виш суд во Белград – Специјално одделение против организиран криминал	Чл. 346(2) од КЗ	- 27.706,33 евра - 2.701 швајцарски франци	
9.	С.П. (обвинет) С.П. (трето лице)	Виш суд во Белград	Чл. 234(3) од КЗ	ИЗВРШУВАЊЕТО Е ВО ТЕК - 12 претпријатија - станови во Белград - станови во Шабац - КП во селото Прово - Владимирци - дом на културата во селото	6.000.000 евра
10.	И.П. (обвинет) З.П. (обвинет)	Виш суд во Белград – Специјално одделение за организиран криминал	Чл. 346(5) и чл. 234(3) од КЗ	- станови - стан - 35 м ² - стан - 31 м ² - земјоделско земјиште - 2,5426 хектари - деловни простории - 18 м ² - стан – 38 м ² - еднокатна куќа – кафетерија - 89 м ² - деловни простории - 19 м ²	20.000 евра 17.000 евра 30.000 евра 10.000 евра 10.000 евра 20.000 евра 45.000 евра 10.000 евра
11.	Н.П. (трето лице)	Виш суд во Белград – Специјално одделение	Чл. 346(2) и 234(3) од КЗ	- стан, површина: 55 м ²	37.000 евра
12.	П.Б. (обвинет)	Основен суд во Јагодина	Чл. 225(3) и 229(2 и 3) од КЗ	- станбено-деловна зграда со подна површина од 124 м ² - станбено-деловна зграда и две придружни еднокатни згради со следниве површини: 98 м ² , 22 м ² и 12 м ² - 3 тениски игралишта - деловни простории со површина 28 м ² - 3 станови во туристички објект	50.000 евра 30.000 евра 20.000 евра 80.000 евра
2019					
1.	И.И. (обвинет)	Виш суд во Белград – Специјално одделение за организиран криминал (по барање од Италија)	Соучесништво во извршено кривично дело незаконско организирање игри (чл. 4 од Италијанскиот закон бр. 401/89) и перење пари (чл. 648 од Италијан. КЗ)	2 стана	550.000 евра 350.000 евра
2.	М.С. (трето лице)	Виш суд во Белград – Специјално одделение за организиран криминал	Чл. 346(5) и 234(1) од КЗ	стан - 80 м ²	40.000 евра

3.	С.С. М.С. М.С. Д.С. М.С.	Виш суд во Белград – Специјално одделение за организиран криминал	Чл. 346(5) и 234(3) од КЗ	<ul style="list-style-type: none"> - семејна станбена зграда - деловни простории - стан - 61 м² и гаража - 21 м² - стан - 23 м² - деловни простории - 174 м² - депозити во банка во износи од 10.000 евра и 34.545,34 евра - возило „Mercedes Benz“ - моторцикл „Vespa“ - 2 деловни простории со површина 199 м² и 120 м² - депозит во банка во износ од 10.018,18 евра - деловни простории - 298 м² - еднокатна семејна станбена зграда со површина 95 м², придружна зграда со површина 110 м² и придружна зграда со површина 35 м² - деловни простории - 26 м² - деловни простории - 48 м² - деловни простории - 90 м² - деловни простории - 40 м² - 2 стана – секој по 35 м² - 2 деловни простории – секоја по 35 м² - 16 станови во станбено-деловна зграда, секој по 35 м² 	
4.	С.С. (обвинет) Ј.С. (трето лице) М.С. (трето лице)	Виш суд во Нови Сад – Специјално антикорупциско одделение	Чл. 231(2) од КЗ	<ul style="list-style-type: none"> - стан - 164 м² - гаража - земја, површина: 9 ари и 45 м², со виленица, површина: 42 м² - стан - 120 м² - стан - 134 м² - гаража - 16 м² - земја, површина: 13 ари и 4 м², со три еднокатни згради, површина: 120 м², 17 м² и 49 м² 	<p>180.000 евра 7.000 евра 8.000 евра</p> <p>120.000 евра 135.000 евра</p> <p>8.000 евра</p>
5.	Г.М. (обвинет) С.М. (обвинет)	Виш суд во Краљево – Специјално антикорупциско одделение	Чл. 227(3) од КЗ	<ul style="list-style-type: none"> - стан - 58 м² - деловна зграда - 126 м² - деловни простории - 73 м² - стан - 85,02 м² 	<p>30.000 евра</p> <p>70.000 евра</p> <p>38.000 евра</p> <p>180.000 евра</p>
6.	Д.М. (обвинет) Д.М. (трето лице)	Виш суд во Белград – Специјално одделение за организиран криминал	Чл. 346(5) и 234(3) од КЗ	<ul style="list-style-type: none"> - земја, површина: 0,0535 хектари и еднокатна семејна станбена зграда - 42 м² - стан - 42 м² 	<p>20.000 евра</p> <p>20.000 евра</p>
7.	Д.Д. (осомничен)	Вишо јавно обвинителство	Чл. 245(2) од КЗ	- 958.115 евра во готовина	

Библиографија

Bullock, K. (2010). „Enforcing Financial Penalties: The Case of Confiscation Orders“, во *The Howard Journal*, 49(4), стр. 328-339;

Bullock, K., Mann, D., Street, R. & Coxon, C. (2009). *Examining attrition in confiscating the proceeds of crime* (Research Report 17). London: Home Office;

Center for the Study of Democracy (2014). *Disposal of Confiscated Assets in the EU Member States - Laws and Practices*. Sofia: CSD;

Chistyakova, Y., Wall, S. D., & Bonino, S. (2019). „The Back-Door Governance of Crime: Confiscating Criminal Assets in the UK“ во *European Journal on Criminal Policy and Research*, стр. 1-21;

Datzer, D. & Mujanović, E. (2017). Methodology for data collection on asset recovery procedures in Bosnia and Herzegovina. Необјавен ракопис;

Europol (2016). *Does Crime still pay? Criminal Asset Recovery in the EU (survey on statistical information)*. The Hague: European Police Office;

FATF (2012). *International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation*. Paris: FATF;

Misoski, B. (2018). „The Impact of the EU Directive 2014/42/EU on Freezing and Confiscation of Instrumentalities and Proceeds of Crime to the Macedonian Criminal Justice System“, во *EU Law in Context - Adjustment to Membership and Challenges of the Enlargement* (уред. Duić, D. & Pe-trašević, D.). Osijek: Pravni fakultet, стр. 355-374;

OECD (2018). *Assessment and Review of Asset Recovery Institutional Arrangements in Greece*. Paris: OECD;

Università degli Studi di Trento (2018). *Payback - Towards a EU Data Management System for Seized Assets*. Torino: Author;

Vettori, B. (2006). *Tough on Criminal Wealth. Exploring the Practice of Proceeds from Crime Confiscation in the EU*. Dordrecht: Springer.

Создавањето на оваа публикација беше поддржано од Владата на Обединетото Кралство. Гледиштата изнесени во оваа публикација не мора да одразуваат официјални ставови на Владата на Обединетото Кралство.

AIRE центар

AIRE центарот е специјализирана невладина организација која го унапредува спроведувањето на европското право и им пружа поддршка на жртвите на повредите на човековите права. Неговиот тим од меѓународни правници обезбедува експертиза и практично советување за правните стандарди на Европската унија и на Советот на Европа и има особено искуство во застапување пред Европскиот суд за човекови права во Стразбур, каде има учествувано во повеќе од 150 случаи.

Во изминатите дваесет години, AIRE центарот изгради исклучителен углед во Западниот Балкан, каде дејствуваше на сите нивоа на правосудните системи во регионот. Тој работи во тесна соработка со министерствата за правда, правосудните академии и центрите за обуки во правосудството, уставните и врховните судови за да ги предводи, поддржи и помага долгорочниот развој на владеењето на правото и реформските проекти. AIRE центарот исто така соработува со секторот на невладините организации ширум регионот за да помогне да се унапреди правниот сектор и почитувањето на човековите права. Темелот на целокупната негова работа отсекогаш бил да се осигури дека секој може практично и ефективно да ги остварува неговите или нејзините права. Тоа практично значеше промовирање и овозможување на правилното спроведување на Европската конвенција за човековите права, помагање на процесот на европската интеграција преку јакнење на владеењето на правото и гарантирање на целосно признавање на човековите права, како и охрабрување на соработката помеѓу судиите и правните професионалци ширум регионот.

РАИ

Регионалната антикорупциска иницијатива (РАИ) е меѓувладина организација со девет земји членки: Албанија, Босна и Херцеговина, Бугарија, Хрватска, Северна Македонија, Молдавија, Црна Гора, Романија и Србија. Полска, Грузија и Словенија се земји со набљудувачки статус. Мисијата на РАИ е да ја предводи регионалната соработка за поддржување на антикорупциски напори преку обезбедување на заедничка платформа за дискусии со размена на искуства и најдобри практики. Секретаријатот на Организацијата има седиште во Сараево, а ширум Југоисточна Европа се спроведуваат проекти кои примарно се фокусират врз зајакнување на регионална соработка во областите на конфликт на интереси и пријавување на имот, проверка на антикорупциски законски одредби, проценка на ризик од корупција, укажување (на доверливи информации), градење интегритет на полициските служби и зајакнување на националните капацитети за постапување со противправно стекнат имот.